

ČASOVNI STROJ ZASAVJA

**STRATEŠKI NAČRT JAVNEGA ZAVODA ZASAVSKI
MUZEJ TRBOVLJE**

2026 – 2030

Pripravil: Bogdan Šteh in ekipa Zasavskega muzeja Trbovlje

Trbovlje, 25. avgust 2025

**ZASAVSKI MUZEJ
TRBOVLJE**
Ul. 1. junija 15, 1420 Trbovlje

Bogdan Šteh

KAZALO

1. PODATKI O ZAVODU	3
1. 1. Ustanovni akt in druge podlage za delovanje	3
1. 2. Organi zavoda	4
1. 3. Lokacije na katerih deluje muzej	5
1. 4. Zgodovina muzeja	6
1. 5. Poslanstvo muzeja	8
1. 6. Zbirke Zasavskega muzeja Trbovlje po področjih in inventarizirani predmeti	9
1. 7. Stalne razstave v Zasavskem muzeju Trbovlje	11
2. ANALIZA DELOVANJA ZMT 2020 - 2025	18
2. 1. Programi in obisk	18
2. 1. 1. Izvedeni projekti s dobrim odzivom obiskovalcev	19
2. 1. 2. Izvedeni projekti z manj odziva obiskovalcev	22
2. 2. Ciljna publika	24
2. 2. 1. Stalne razstave	25
2. 2. 2. Občasne razstave	27
2. 2. 3. Prihodki od vstopnine	30
2. 3. Finančno poslovanje in kadri	32
2. 3. 1. Finančno poslovanje	32
2. 3. 2. Kadri	33
2. 3. 3. Infrastruktura	34
3. STRATEŠKI NAČRT 2026 - 2030	36
3. 1. Vsebinski cilji	37
3. 1. 1. Izvajanje javne muzejske službe in delo z zbirkami	37
3. 1. 2. Razstavni program	40
3. 1. 3. Pedagoški in andragoški program, posebne prireditve	47
3. 1. 4. Publicistična in knjižnična dejavnost	50
3. 1. 5. Sodelovanje z drugimi muzeji, institucijami in mednarodni projekti	51
3. 2. Organizacijski in finančni cilji	53
3. 3. Infrastrukturni cilji	55
4. Muzej 2030	58

1. PODATKI O ZAVODU

1. 1. USTANOVNI AKT IN DRUGE PODLAGE ZA DELOVANJE

Zasavski muzej Trbovlje (v nadaljevanju ZMT ali muzej) je bil ustanovljen na podlagi *Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Zasavski muzej Trbovlje* (Uradni vestnik Zasavja, št. 3/04, št. 21/14 in 29/23).

Poleg ustanovnega akta muzej pri svojem delovanju upošteva naslednje pravne predpise:

- Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC, 127/06 – ZIZP);
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 - ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 - ZNOrg, 78/23 - ZUNPEOVE);
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17 in 21/18 - ZNOrg, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP, 8/25)
- Pravilnik o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javne službe na področju varstva kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 113/00 in 16/08 – ZVKD-1, 110/08);
- Pravilnik o določitvi zvrsti predmetov kulturne dediščine in varstvenih usmeritvah (Uradni list RS, št. 102/10);
- Pravilnik o varovanju in hranjenju nacionalnega bogastva in muzejskega gradiva, o vpisu v razvid muzejev in o podelitvi pooblastila za opravljanje državne javne službe muzejev (Uradni list RS, št. 47/12);
- Navodilo o pripravi zaključnega računa državnega in občinskega proračuna ter metodologije za pripravo poročila o doseženih ciljih in rezultatih neposrednih in posrednih porabnikov proračuna (Uradni list RS, št. 12/01, 10/06, 8/07 in 102/10);
- Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617, 13/18, 195/20 – odl. US, 18/23 – ZDU-10, 76/23, 24/25 – ZfisP-1 in 39/25);

- Pravilnik o načinu izvajanja financiranja javnih zavodov, javnih skladov in javnih agencij na področju kulture (Uradni list RS, št. 85/10);
- Zakon o računovodstvu (Uradni list RS, št. 23/99, 30/02 – ZJF-C in 114/06 – ZUE);
- Zakon o državni statistiki (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01);
- vsi podzakonski predpisi in določbe s področja kulture, ki se nanašajo na dejavnosti muzeja;
- ICOM-ov kodeks poklicne etike, Mednarodni muzejski svet, Slovenski odbor, Ljubljana 2005;
- Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024–2031 (Uradni list RS, št. 61/24);
- Strategija Občine Trbovlje 2024 – 2030 (v pripravi).

1. 2. ORGANI ZAVODA

Direktor

mag. Bogdan Šteh, univ. dipl. zgod.

Mandatno obdobje: 1. 4. 2025 do 31. 3. 2030

Svet zavoda ZMT

Predsednica

Katarina Lindič

Člani sveta zavoda

dr. Katarina Bebar, predstavnica Občine Trbovlje,

Urška Planinc, predstavnica Občine Trbovlje,

Robert Čop, predstavnik zainteresirane javnosti Občine Trbovlje,

Tanja Strmljan, predstavnica Občine Hrastnik,

Karmen Cestnik, predstavnica zainteresirane javnosti Občine Zagorje ob Savi,

Gregor Jerman, predstavnik zaposlenih v ZMT.

Svet zavoda je bil imenovan za obdobje od 1. 4. 2025 do 21. 3. 2030.

V skladu z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUIJK, Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 8/25) zavod z manj kot 20 zaposlenimi nima svojega strokovnega sveta, temveč sta organa upravljanja direktor in svet zavoda.

1.3. LOKACIJE NA KATERIH DELUJE MUZEJ

STAVBA	LOKACIJA	LASTNIŠTVO	LASTNIŠKO RAZMERJE
Stavba ZMT	Ulica 1. junija 15, Trbovlje	Občina Trbovlje	stavba v upravljanju ZMT
Depoji 1, 2 in 3	Trg svobode 11a, Trbovlje	Občina Trbovlje	v upravljanju ZMT
Depo 4	Ulica 1. junija 19, Trbovlje	Občina Trbovlje	v upravljanju ZMT
Muzejski rudarski stanovanji (kolonija Na Njivi)	Trg svobode 23, Trbovlje	Spekter Trbovlje	prostori so v najemu
Muzej Hrastnik	Cesta 1. maja 41, Hrastnik	Občina Hrastnik	Prostori v upravljanju KRC Hrastnik, ZMT v njih skrbi za zbirke in izvajanje programa.

Hiša ustanovnega kongresa KPS	Čebine 4, Trbovlje	Občina Trbovlje	v upravljanju ZMT
Galerija Mašinhaus	Ulica prvoborcev 8, Hrastnik	Občina Hrastnik	prostori v upravljanju KRC Hrastnik, ZMT je avtor razstave »Tihi pomniki preteklosti – uporništvo v Zasavju« in izvaja program v galeriji.
Mlakarjevo stanovanje	Ulica prvoborcev 26, Hrastnik	Občina Hrastnik	Muzejsko stanovanje v upravljanju KRC Hrastnik, ZMT je prispeval del eksponatov in izvaja program.

1. 4. ZGODOVINA MUZEJA

Zasavski muzej Trbovlje (ZMT) je bil ustanovljen leta 1951, kot Muzej narodne osvoboditve okraja Trbovlje. Bil je eden od tistih muzejev, ki so po Sloveniji ohranjali spomin na zgodovino narodnoosvobodilnega boja in delavskega gibanja. Muzej je organizacijsko spadal pod lokalno organizacijo Zveze borcev NOV Trbovlje, iz vrst katere je bila imenovana komisija, ki je vodila muzej. Sprva je deloval v stavbi Rudarskega doma v Trbovljah, leta 1956 pa se je preselil v novo stavbo, ki je še danes osrednja lokacija muzeja. Takrat so zavod preimenovali v Revirski muzej osvoboditve Trbovelj, leta 1964 pa v Revirski muzej ljudske revolucije. Še naprej je deloval kot mestni muzej za Trbovlje, v letih 1973-74 pa je s spremembo ustanovnega akta postal medobčinski muzej, ki je pokrival območje celotnega Zasavja, vsebinsko pa je poleg narodnoosvobodilnega boja in delavskega gibanja začel proučevati in predstavljati zgodovino povojnega obdobja. Z

zaposlitvijo dodatnih kustosov in širitvijo razstavnih prostorov na sosednji občini, je hitro prerasel dotedanje okvire in začel sistematično obravnavati razvoj vseh treh zasavskih krajev. Leta 1983 se je preoblikoval v splošni muzej za novejšo zgodovino, kar so leta 1986 potrdili s spremembo imena v Revirski muzej Trbovlje.

Z novim aktom je bil muzej zadolžen za varovanje celotne premične kulturne dediščine vseh treh zasavskih občin. Začelo se je sistematično delo na področju zgodovine, etnologije, in umetnostne zgodovine. Leta 1998 je muzej dobil sedanje ime, Zasavski muzej Trbovlje. Danes muzej razpolaga z več kot 30 tekočimi metri gradiva, okoli 30.000 fotografijami in negativi, videoteko in filmoteko, ter več kot 3500 predmeti. Zaradi povečanega obsega gradiva se je že kmalu pojavila prostorska stiska v depojih, kar se je reševalo s koriščenjem prostorov za depoje v kleti Delavskega doma Trbovlje in v nekaterih drugih stavbah v lasti Občine Trbovlje. Leta 2007 je prostorsko stisko, tako z razstavnimi kot depojskimi prostori, deloma rešil na novo zgrajeni prizidek k matični stavbi. Kljub tem dodatnim prostorom se danes, leta 2025, znova srečujemo s prostorsko stisko, posebno v depojih, kar ovira muzej pri pridobivanju novega gradiva iz novejšega časa (po letu 1980).

Na podlagi dosedanjega dela je bila oblikovana stalna razstava »Srečno... črne doline«, ki obiskovalcu predstavlja zgodovino regije, ki sta jo zaznamovala rudarstvo in industrija, ne pozabi pa tudi predstaviti Zasavce in njihove dosežke na področju kulture in športa. Občasne razstave, ki jih muzej pripravlja vsako leto, se še bolj podrobno ukvarjajo z izbranimi tematikami s področja zgodovine in etnologije zasavske regije. Poleg zgodovinske in etnološke zbirke ima muzej oblikovane zbirke lokalne likovne umetnosti, med drugimi zbirko del zasavskih slikarjev in Rudarski cikel kiparja Stojana Batiča, za katerega je umetnik prejel Prešernovo nagrado. Zaposleni v muzeju redno pripravljajo publikacije, ki spremljajo občasne razstave, za večje projekte (npr. ob pomembnih obletnicah) tudi večje monografije. V vseh letih obstoja muzeja so njegovi zaposleni bili avtorji ali soavtorji več kot 150 publikacij.

Tudi v nadaljnjih letih želi ostati ZMT osrednja institucija s področja kulturne dediščine v zasavski regiji. S tvornim sodelovanjem z lokalnimi skupnostmi, društvi in posamezniki, ki jih zanimajo teme iz naše skupne preteklosti, želimo ohranjati in oživljati vse tisto, kar je prispevalo k naši skupni identiteti in dediščino Zasavja ohraniti tudi za naslednje rodove.

1.5. POSLANSTVO MUZEJA

ZMT skrbi za premično kulturno dediščino na območju zasavskih občin Trbovlje, Hrastnik in Zagorje ob Savi. S proučevanjem zgodovine, etnologije, umetnostne zgodovine in vključevanjem še drugih ved, raziskuje preteklost regije in njeno navezavo na občo zgodovino 19. in 20. stoletja. Izhodišče strategije muzeja za ustvarjanje odkup predmetov kulturne dediščine in ustvarjanje muzejskih zbirk, je želja po prikazovanju kulturnozgodovinskih posebnosti Zasavja.

Osnovno poslanstvo ZMT je zbiranje materialne in nematerialne dediščine iz zasavskega prostora, opredeljeno v času in prostoru in vpeto v splošno družbeno dogajanje. Posveča se tudi posameznim dogodkom, zbirkam in drugim dejavnostim, ki presegajo zgolj regionalni okvir. Svoje poslanstvo opravlja muzej na podlagi zbirk materialne in nematerialne dediščine, ki predstavljajo razvoj in dejavnost širše regije v zadnjih dvesto letih, oziroma od začetkov rudarjenja dalje. Glavna področja zbiranja, varovanja in preučevanja so gospodarske (s poudarkom na rudarstvu in drugi industriji) in agrarne dejavnosti, obrt, trgovina, transport, bivalna kultura, družbene skupine, šege in navade, vzgoja, religija, umetnost, znanost in tehnologija.

Poleg svojega osnovnega poslanstva muzej skrbi za predstavitev in promocijo kulturne dediščine, kot ene od splošnih vrednot v naši družbi in poudarja pomen njene dostopnosti za širšo javnost. V ta namen v muzeju pripravljamo gradiva za širšo strokovno in laično uporabo, sodelujemo s šolami pri pripravi učnih ur o lokalni zgodovini, skrbimo za pedagoški in andragoški spremljevalni program k razstavam in izdajamo publikacije za strokovno in splošno javnost.

Muzej v okviru javne službe:

- evidentira, dokumentira, raziskuje in inventarizira kulturno dediščino na podlagi zbiralne politike in poslanstva;
- varuje in hrani zbirke, pridobiva nove ter jih dopolnjuje v skladu s poslanstvom;

- aktivno sodeluje v slovenskem in tudi mednarodnem kulturnem in znanstvenem prostoru, samostojno ali v sodelovanju z drugimi muzeji in sorodnimi institucijami;
- razvija vlogo osrednjega splošnega muzeja svoje regije in na področju svojih zbirk, v sodelovanju z mrežo muzejev in uporabniki muzeja izvaja zastavljene naloge s tega področja;
- s kakovostnim delom na vseh področjih delovanja poskuša pritegniti zanimanje čim širšega kroga obiskovalcev, uporabnikov gradiv in zunanjih strokovnjakov;
- posreduje podatke v register kulturne dediščine in skrbi za čim boljšo dostopnost podatkov javnosti;
- pripravlja in izvaja pedagoške in andragoške programe, delavnice in vzporedne prireditve;
- skrbi za pripravo, izdajo in promocijo vseh vidikov kulturne dediščine;
- pripravlja občasne študijske razstave;
- usklajuje letne in dolgoročne programe z drugimi institucijami in programi;
- zagotavlja strokovno vodstvo organiziranim skupinam v času rednih ogledov razstav ali po dogovoru tudi v dislociranih enotah oziroma izven zagotovljenega odpiralnega časa (najmanj 40 ur tedensko);
- opravlja terensko delo (evidentiranje gradiva, pomoč lastnikom in zbiralcem dediščine, izvedba skupnih akcij in promocije);
- posreduje informacije s področja kulturne dediščine zainteresirani javnosti.

1. 6. ZBIRKE ZASAVSKEGA MUZEJA TRBOVLJE PO PODROČJIH IN INVENTARIZIRANI PREDMETI

ZMT opravlja dolžnosti splošnega regionalnega muzeja za območje Zasavja, kar se odraža tudi v strukturi njegovih zbirk. Vsebinsko muzej pokriva področja gospodarstva (s posebnim poudarkom na rudarstvu in sorodnih panogah) in obrti, 2. svetovne vojne,

izobraževanja, družabnega življenja regije, kot tudi kulturnega ustvarjanja. Muzej je do sedaj inventariziral preko 3500 predmetov, uvrščenih v štiri večje vsebinske sklope in predmete, ki niso uvrščeni v nobeno od zbirk.

Sklop I. ZGODOVINA:

- rudarstvo in industrija,
- steklarska zbirka,
- audio-vizualna zbirka,
- orožje,
- arhiv,
- insignije,
- vzgoja in izobraževanje,
- plačilna sredstva,
- makete,
- razglednice,
- publikacije,
- fotografije,
- drugo.

Sklop II: ETNOLOGIJA:

- obrt / trgovina / gostinstvo,
- oblačilni videz,
- tekstil,
- igrače,

- bivalna kultura,
- lutkarska zbirka,
- kmečka zbirka.

Sklop III: UMETNOSTNA ZGODOVINA:

- likovna umetnost

Sklop IV: NARAVOSLOVJE:

- naravoslovje

1. 7. STALNE RAZSTAVE V ZASAVSKEM MUZEJU TRBOVLJE

Zbirke dediščine iz področja Zasavja so osnova za stalne razstave, ki javnosti predstavljajo splošni pregled razvoja Zasavja skozi čas in izbrane teme, ki so pomembno vplivale na razvoj regije in kot takšne zaslužijo posebno predstavitev. Stalne razstave so izložbeno okno muzeja, pomembna dopolnitev učnega procesa lokalnih šol, z njimi se muzej vključuje v turistično ponudbo regije. Izhodišče za kvalitetne in zanimive stalne razstave je bogata in urejena zbirka ter dobro opravljeno strokovno delo muzealcev na osnovi teh zbirk.

Stalne razstave v Zasavskem muzeju Trbovlje se, podobno kot zbirke, osredotočajo na zgodovino, etnologijo in umetnostno zgodovino regije. Stalne razstave ima muzej tako v matični stavbi v Trbovljah, kot na drugih lokacijah v Trbovljah in Hrastniku.

STALNE RAZSTAVE S PODROČJA ZGODOVINE

SREČNO... ČRNE DOLINE! (2001)

AVTORJI: Nevenka Hacin, Irena Ivančič Lebar, Miran Kalšek, Jana Mlakar Adamič

LOKACIJA: Muzej Trbovlje

Splošna stalna razstava ZMT zajema deset glavnih tem, ki skupaj tvorijo rdečo nit razvoja vseh treh zasavskih krajev v zadnjih dvesto letih. Premog in rudarstvo, kot gonilni sili razvoja regije v preteklosti, se prepletajo z zgodbami drugih industrij, vsakdanjim življenjem prebivalcev treh dolin, temami iz kulturnega, športnega sveta in spominov na 2. svetovno vojno. Razstava kombinira klasično muzejsko postavitve z manjšimi ambientalnimi prizori, za boljšo ilustracijo tematik. Vsebinsko razstava presega zgolj zgodovinsko tematiko, saj se ji mestoma pridružujejo teme s področja etnologije.

ZNAMENJA OB POTI (2005)

AVTOR: Irena Ivančič Lebar

LOKACIJA: Muzej Hrastnik

Razstava za osnovo vzame popotovanje po Hrastniku, od Save na jugu, do rudnika na severu. Skozi eksponate in njihovo zgodbo spoznamo preteklost Hrastnika, od antičnih časov do moderne dobe ob prelomu tisočletja. Spoznavamo pomembne prebivalce Hrastnika, obrt v kraju, vse tri nosilce razvoja v dolini (rudnik, steklarna, kemična tovarna) in bogato kulturno življenje. Razstava se smiselno povezuje z drugima dvema stalnima razstavama v hrastniškem muzeju (šolstvo, lutkarstvo) in zaokrožuje pripoved o hrastniški dolini v prostoru in času.

HRASTNIK MED 2. SVETOVNO VOJNO (2005)

AVTOR: Miran Kalšek

LOKACIJA: Muzej Hrastnik

Razstava kronološko niza dogodke od začetka okupacije, aprila 1941, do osvoboditve, spomladi 1945. Poseben del je namenjen najhujšemu okupatorjevemu nasilju: koncentracijskim taboriščem, talcem in izgnancem.

RAZVOJ OSNOVNEGA ŠOLSTVA V ZASAVJU (2002)

AVTOR: Irena Ivančič Lebar

LOKACIJA: Muzej Hrastnik

Ambientalna postavitev, postavljena v učilnici, opremljeni v slogu časa med obema vojnama. Oprema in učila so vključena v izkušnjo obiskovalca, ki se med ogledom spremeni v aktivnega učenca. Predmeti in oprema so zbrani iz več šol iz celotnega področja Zasavja. V sodelovanju s Šolskim muzejem Slovenije izvajamo delavnice, še posebej primerne za šolske skupine, kjer poustvarimo učno uro iz 30. let prejšnjega stoletja.

STRUNA JE POČILA – UPORNIŠTVO V ZASAVJU (2021)

LOKACIJA: galerija Mašinhaus, Hrastnik

Pregledna razstava zgodovine uporništva in stavk v Zasavju, od leta 1876 do danes.

SPOMINSKA HIŠA USTANOVNEGA KONGRESA KPS NA ČEBINAH

LOKACIJA: Čebine

Ambientalna postavitev spominske sobe, kjer je bila ustanovljena Komunistična partija Slovenije – KPS, in razstava o političnem dogajanju med obema vojnama.

STALNE RAZSTAVE S PODROČJA ETNOLOGIJE

RUDARSKO STANOVANJE (1983, 2003)

AVTOR: Miran Kalšek (1984); Jana Mlakar Adamič (2003)

LOKACIJA: Trg svobode 23 (Kolonija Njiva)

Zbirka skozi etnološko dediščino bivanjske kulture predstavlja in primerja dve ključni obdobji v zgodovini Zasavja: 20. leta 20. stoletja, ko so si Revirji prislužili pridevnik »rdeči«, in 60. leta 20. stoletja, ko je v spremenjenih družbenih razmerah za Revirje postal relevanten termin »proletarski«. Dve posamezni zbirki ločuje ena stena in 40 let. Obiskovalec lahko primerja bivanjske razmere delavcev pred in po 2. svetovni vojni, napredek v standardu delavcev in kulturi bivanja.

LUTKE IN LUTKARJI (2002)

AVTOR: Jana Mlakar Adamič

LOKACIJA: Muzej Hrastnik

Na podstrešju muzeja v Hrastniku je svoje mesto našla ena najbolj zanimivih zbirk v ZMT. Zbirka marionet in javank je dediščina amaterske kulturne dejavnosti, ki ima v Zasavskih Revirjih bogato tradicijo. Lutkovno gledališče so leta 1947 ustanovili vajenci obrtne nadaljevalne šole, vsi zaposleni pri rudniku. Razstavljeni fond obsega več kot 120 eksponatov nekdanjega lutkovnega gledališča, v katerem se izvrstno dopolnjujeta amaterska zagnanost in visoki profesionalizem. Zasavski muzej sodeluje z dedišči hrastniških lutkarjev, Marionetnim gledališčem Jurček, ki v muzeju občasno pripravi lutkovne predstave z marionetami.

ETNOLOŠKA POT PO TRBOVELJSKIH RUDARSKIH KOLONIJAH (2006)

AVTOR: Jana Mlakar Adamič

LOKACIJA: Zunanja postavitve oz. razstava na javni površini

V trboveljskih rudarskih kolonijah naletimo na posebnosti, zaradi katerih so edinstvene ne le v slovenskem, temveč tudi v srednjeevropskem prostoru. Etnološka pot, zamišljena kot sprehod med naselji, jih predstavi ne-le kot stavbno, temveč tudi kulturno dediščino, ki prepleta delo v rudniku in tovarnah s temami iz vsakdanjega življenja delavstva od leta 1890 naprej. Na krožni poti si obiskovalci ogledajo obe muzejski stanovanji na Njivi, šest različnih tipov kolonij, več objektov za skupno uporabo, zbirališča ljudi po posameznih

skupnostih, jamske vhodne objekta, rudniški jašek na Gvidu,... Postavljeni panoji z informacijami o objektih in drugih vsebinah ob poti, skupaj z tiskanim vodičem (30 strani) omogočajo tudi individualne ogleda.

MLAKARJEVO STANOVANJE (1980, 2023)

AVTOR: Nevenka Hacin (2023)

LOKACIJA: Ulica prvoborcev 26, Hrastnik

Stalna razstava »Mlakarjevo stanovanje« stoji v še edini ohranjeni in prenovljeni stanovanjski hiši nekdanje rudniške kolonije v Hrastniku. Ambientalna postavitve z neometanim vzidanim štedilnikom, nadometno električno napeljavo ter opečnatimi tlaki v kuhinji in lesenim podom v spalnici kaže na izboljšave delavske bivalne kulture v prvi polovici 20. stoletja, vsaj v primerjavi s podeželsko, od koder je prihajala večina kolonijskega prebivalstva. Poseben pomen daje stanovanju dejstvo, da so se ravno tu v letih pred 2. svetovno vojno sestajali napredno misleči rudarji, ki so težili k izboljšavi socialnega položaja delavcev. Franc Mlakar je bil eden od vodij tega gibanja. Leta 1980 je bila v njegov spomin na hiši odkrita spominska plošča, stanovanje pa preurejeno v muzejsko postavitve, ki predstavlja bivanjsko kulturo delavcev pred 2. svetovno vojno. Leta 2023, po končani prenovi, je bila postavitve obnovljena in dopolnjena z dodatnimi eksponati, ki zaokrožujejo to etnološko zbirko »in situ.«

STALNE RAZSTAVE S PODROČJA UMETNOSTNE ZGODOVINE

RUDARSKI CIKLUS STOJANA BATIČA IN EKSPLOZIJA (1974 – 1996)

Avtorji: Stojan Batič (1974), Aleksandra Forte (dopolnitev 1988 in 1996)

Lokacija: Muzej Trbovlje (Batičev salon)

Osnova zbirke je Rudarski ciklus kiparja Stojana Batiča, ki obsega male plastike v bronu in lignitu, z motivi iz rudarskega življenja. Avtor je cikel posvetil svojim rojakom, trboveljskim rudarjem, s katerimi je v mladosti delal v rudniku, kasneje pa se je nenehno vračal k motivom iz rudarskega življenja. Za cikel je Batič prejel Prešernovo nagrado. Zbirka je bila kasneje dopolnjena še z nekaj skulpturami in pomeni avtorjev poklon delu in življenju rudarjev.

ZBIRKA LEOPOLDA HOČEVARJA – HOČIJA (2002, 2016)

Avtorja: Aleksandra Forte (2002), Miran Kalšek (dopolnitev 2016)

Lokacija: Muzej Trbovlje

Zbirka likovnih del slikarja Leopolda Hočevarja – Hočija obsega dela nastala med leti 1963 in 1986. Leopold Hočevar je eden najpomembnejših slikarjev povojnega obdobja v Zasavju. Najbolj znan je kot slikar industrijske krajine domačih zasavskih dolin, zbirka pa poleg tega obsega še tihožitja in figuraliko.

ZBIRKA ZASAVSKIH SLIKARJEV (2004)

Avtor: Aleksandra Forte

Lokacija: Muzej Trbovlje

Zbirka je zasnovana kot pregled zasavskega slikarstva od druge polovice 20. stoletja dalje. Vanjo so vključena dela vseh pomembnejših ustvarjalcev, kot so Nikolaj Beer, Jože Ciuha, Leopold Hočevar, Janez Knez, Janez Mišo Knez, Franc Kopitar, Laibach, Milan Rijavec, Samo Šiles, Severina Trošt Šprogar. Zbirka obsega več kot 40 del, zaradi prostorskih omejitev ni mogoča stalna postavitev zbirke, se pa muzej trudi, da so dela v rednih intervalih razstavljena in na ogled javnosti.

TIHI POMNIKI PRETEKLOSTI – UPORNIŠTVO V ZASAVJU (2022)

LOKACIJA: galerija Mašinhauš, Hrastnik

AVTOR: Gregor Jerman

Na razstavi so dokumentarno predstavljeni pomembni monumentalni spomeniki zasavskemu uporništvu, s pomočjo QR kod je omogočen tudi virtualni ogled spomenikov.

2. ANALIZA DELOVANJA ZMT 2020 – 2025

2. 1. PROGRAMI IN OBISK

Delo z obiskovalci je tisti del nalog muzeja, ki je javnosti najbolj na očeh in hkrati njegovo najpomembnejše poslanstvo. Cilj evidentiranja, varovanja in strokovne obdelave gradiva kulturne dediščine je njegova predstavitev širši javnosti. Posebno pomembna skupina obiskovalcev so šolarji in dijaki, saj jim ob teh priložnostih lahko predstavimo svojo dejavnost, predmete ki jih hranimo in poskušamo pri njih oblikovati zavest, ki jih bo kasneje, kot odrasle, ponovno pripeljala v muzej. Hkrati na ta način, v sodelovanju s šolami, dodajamo svoj delež k izpolnitvi ciljev izobraževalnega programa. Kljub izzivom, ki jih je pred muzej postavilo zadnje obdobje, se je nadaljevalo dobro sodelovanje s šolami, ki so obiskovale razstave in pedagoške programe muzeja. V sodelovanju z izobraževalci smo pedagoške programe prilagajali potrebam šol, vse občasne razstave so praviloma imele v spremljevalni program vključene pedagoške vsebine.

Začetek zadnjega obdobja je zaznamovala epidemija virusa COVID-19, z omejitvami v javnem življenju, še posebno na področju kulturne dejavnosti. Skoraj leto in pol ni bilo mogoče izvajati dejavnosti za javnost na način, ki je običajen v muzejih. V tem času smo poskušali ohranjati stik z ljudmi prek kanalov komunikacije, ki so bili mogoči (v prvi vrsti splet). Obdobje neposredno po normalizaciji javnega življenja je bilo v znamenju prizadevanj za vrnitev obiskovalcev, kar je terjalo svoj čas in nove pristope. Veseli nas dejstvo, da smo že zelo kmalu po ponovnem začetku normalnega obratovanja uspeli ponovno vzpostaviti obstoječe povezave s šolami in nadaljevati s pedagoško dejavnostjo. Prav tako nam je uspelo v obdobju neposredno po koncu epidemije pripraviti nekaj občasnih razstav, ki so uspešno nagovorile javnost in dosegle lepo število obiskovalcev.

Po številčnosti obiska ostajajo najbolj priljubljene točke muzeja, kot v prejšnjem obdobju, muzejska stanovanja v koloniji na Njivi in stalna razstava *Srečno... črne doline* v Trbovljah, ter razstava o šolstvu v Zasavju v Hrastniku. Slednja, skupaj s pedagoškim programom v izvedbi Šolskega muzeja Slovenije, postaja zanimiva tudi za šole izven zasavske regije.

2. 1. 1. Izvedeni projekti z dobrim odzivom obiskovalcev

Pri ocenjevanju uspešnosti odziva na razstave smo upoštevali skupno število občinstva, ki ga lahko doseže muzej v regiji in zmožnosti, da s posameznim projektom nagovorimo tudi občinstvo izven Zasavja. Ob upoštevanju teh kriterijev štejemo za uspešne projekte, na katere se je odzvalo več kot 200 obiskovalcev. Odziv obiskovalcev je pomemben, ne pa tudi edini pokazatelj uspešnosti, saj smo kot javna ustanova zavezani k celostni obravnavi tem in predstavljanju široke palete vsebin. V zadnjem obdobju smo imeli kar nekaj razstavnih projektov, ki so pritegnili pozornost obiskovalcev, med katerimi bi posebej izpostavili spodaj navedene.

LABICAH 4 DEKADE, kustos: Gregor Jerman (ZMT), v sodelovanju z Občino Trbovlje, skupino Laibach, Delavskim domom Trbovlje in s finančno podporo Ministrstva za kulturo.

LOKACIJA: Hočijev salon (stavba ZMT, Trbovlje)

LETO POSTAVITVE	SKUPNO ŠTEVILO OBISKOVALCEV	OD TEGA ŠOLSKE SKUPINE	INDIVIDUALNI OBISKOVALCI
2021	451	18	433

Razstava predstavlja 40 let delovanja skupine Laibach, uradno ustanovljene v Trbovljah 1. junija 1980 (datum naj bi bil simboličen). Vedno izzivalni, škandalozni in nekaj časa tudi prepovedani, so postali prva slovenska skupina, ki ji je uspel prodor na svetovno sceno, kot prva skupina iz zahoda so lahko nastopili v Severni Koreji. Razstava je kronološko prikazala vse pomembne dogodke v delovanju skupine, še posebej so izstopali plakati in izdani albumi skupine. Poleg oblikovanja razstave smo v okviru projekta digitalizirali preko 6000 člankov na temo Laibacha, s čimer se je ustvarilo največjo digitalno podatkovno bazo o delovanju skupine.

Razstava je bila predvidena za gostovanje v galeriji na gradu v Sevnici, vendar so ga organizatorji zaradi pomanjkanja sredstev tik pred izvedbo preklicali. Razlogi za odpoved so izključno na strani organizatorja gostovanja, ZMT je bil tako finančno kot organizacijsko

pripravljen na gostovanje. Še vedno smo mnenja, da je projekt *Laibach 4 dekade* eden tistih, katerega sporočilo in vsebina presegata meje regije in ima potencial za gostovanje na drugih lokacijah.

»BREZ PROLETARCEV TRBOVELJ NI.« 100. OBLETNICA SPOPAD A DELAVCEV Z ORJUNO, kustos: Žiga Blaj (ZMT), v sodelovanju z Občino Trbovlje in s finančno pomočjo Ministrstva za kulturo

LOKACIJA: Hočijev salon (stavba ZMT, Trbovlje)

LETO POSTAVITVE	SKUPNO ŠTEVILO OBISKOVALCEV	OD TEGA ŠOLSKE SKUPINE	INDIVIDUALNI OBISKOVALCI
2024	442	97	345

Ob 100. obletnici spopada trboveljskih delavcev z Orjuno smo pripravili pregledno razstavo, ki je z besedili, dokumenti, fotografijami in video materialom osvetlila takratne dogodke. Predstavilo se je tudi posledice incidenta za Trbovlje in Trboveljčane in pomen dogodka za kasnejši razvoj Trbovelj in lokalne identitete.

Razstavo je spremljala publikacija, video zapis razstave je še vedno na voljo za ogled na spletni strani muzeja.

"IGRA POSTAJA ZELO NAPETA IN ŽIVAHNA" - 100 let (organiziranega) nogometa v Trbovljah, kustos: Žiga Blaj (ZMT)

LOKACIJA: Hočijev salon (stavba ZMT, Trbovlje)

LETO POSTAVITVE	SKUPNO ŠTEVILO OBISKOVALCEV	OD TEGA ŠOLSKE SKUPINE	INDIVIDUALNI OBISKOVALCI
2022	564	99	465

Nogomet je in ima še vedno pomembno vlogo v Trbovljah, ob okrogli obletnici začetka organiziranega igranja v mestu pa smo se na razstavi spomnili vseh pomembnih mejnikov v zgodovini kluba. Posebej so izpostavljeni uspehi v slovenski republiški ligi in pomen, ki ga ima nogomet na lokalni športni sceni še danes.

Razstavo je spremljala publikacija, katere soavtor je David Buovski, še vedno pa je postavitev dostopna v video zapisu na spletni strani muzeja.

POSTREŽBA TOČNA, CENE SOLIDNE. TRGOVINA V TRBOVLJAH NEKOČ IN DANES,
kustosa: Nevenka Hacin in Žiga Blaj (ZMT), v sodelovanju z Občino Trbovlje in finančno podporo Ministrstva za kulturo

LOKACIJA: Hočijev salon (stavba ZMT, Trbovlje)

LETO POSTAVITVE	SKUPNO ŠTEVILO OBISKOVALCEV	OD TEGA ŠOLSKE SKUPINE	INDIVIDUALNI OBISKOVALCI
2024	288	172	116

Kronološka razstava o razvoju trgovske dejavnosti v Trbovljah, posebnostih posameznih obdobj, opremi in načinu poslovanja trgovin v lokalnem okolju.

Razstavo je spremljala publikacija.

Ob razstavah v osrednji stavbi v Trbovljah moramo omeniti še cikel razstav »Uporništvo v Zasavju«, ki smo jih pripravili skupaj z Občino Hrastnik v galeriji Mašinhaus, v prostorih nekdanjih rudniških delavnic. Posamezne razstave znotraj cikla se je udeležilo med 200 in 300 obiskovalcev, večinoma v okviru organiziranih ogledov skupin. Ravno tako smo proti koncu zadnjega petletnega obdobja začeli pripravljati razstave manjšega obsega na panojih, ki jih lahko postavimo na prostem. Na tak način predstavljamo teme, ki nosijo pomembno sporočilo za lokalne skupnosti na področju muzeja in jih predstavljamo širši javnosti, tudi v času, ko je muzej zaprt. Na ta način s svojim delom dosežemo še več publike, saj so vsebine dostopne tudi naključnim mimoidočim, ki si lahko razstavo

ogledajo tudi če ne obiščejo muzeja. Ta način razstave smo izvedli tako v Trbovljah kot v Hrastniku, pri nekaterih razstavah smo sodelovali z lokalnimi društvi (60 let Mladinskega gledališča Svoboda) ali strokovnimi institucijami izven regije (Hrastnik v dokumentih zgodovinskega arhiva Celje). Ovrednotenje obiska tovrstnih razstav v številkah ni mogoče, saj nimamo ustreznih orodij za štetje obiskovalcev. Če izhajamo iz dejstva, da je razstava postavljena v javnem okolju, na zelo prehodnih mestih v obeh občinah, lahko rečemo da je domet teh razstav pri občinstvu na ravni najbolj obiskanih v muzejskih prostorih, morda ga celo presega.

Poleg razstav v lastni produkciji štejemo za pomembna sodelovanja v skupinskih razstavah, kjer se povezujemo z drugimi muzeji pri temah, ki so skupne več slovenskim regijam. Primer takšnega dobrega sodelovanja v zadnjem obdobju je razstava »Sava združuje«, ki smo jo pripravili skupaj s Posavskim muzejem iz Brežic in Gornjesavskim muzejem Jesenice. Razstava ima skupno rdečo nit: najdaljšo slovensko reko in ljudi, ki živijo ob njej. Predstavljena je bila na vseh treh lokacijah, ZMT je predstavil zasavsko regijo, pomen reke Save za lokalno prebivalstvo in za promet, gospodarski razvoj območja in izstopajoča dejstva o Zasavju. Na ta način so lahko obiskovalci v vseh treh muzejih spoznali tako skupno zgodovino prebivalcev ob Savi, kot tudi lokalne posebnosti svoje in ostalih dveh skupnosti.

2. 1. 2. Izvedeni projekti z manj odziva obiskovalcev

Med izvedenimi projekti ZMT najdemo v obdobju med 2020 in 2025 tudi tisti, pri katerih je bil obisk manjši od pričakovanega. Ravno tako kot nam odziv nad pričakovanji poda koristne informacije za prihodnost, tudi podpovprečni odziv na razstavne dogodke nudi možnost, da se ob ustrezni analizi projekta pridobi koristne napotke za nadaljnje delo. Pri manj obiskanih projektih je potrebno preveriti, ali so bile storjene napake pri vsebinski zasnovi, ali v izvedbenem delu, še posebno ali je mogoče izboljšati način obveščanja javnosti o dogodku in ali je bila tematika pri promociji predstavljena na ustrezen način. Vse to namreč pomembno vpliva na motivacijo ljudi, da si razstavo ogledajo.

Pomembno pa se je zavedati, da je število obiskovalcev za muzej pomemben pokazatelj kvalitete dela in upravičenosti vloženega dela in sredstev v pripravo projekta, ni in ne more pa biti edini kriterij za vrednotenje projekta. Muzej je v svoji javni službi zadolžen, da s svojim vsebinami privabi čim več javnosti, a mora hkrati skrbeti tudi za vsebinsko raznovrstnost svojih dogodkov in predstavitvi širokega spektra tematik. Sem spadajo tudi teme, ki so (na prvi pogled) javnosti manj privlačne, imajo pa velik pomen za raznolikost v družbi. Tako manjši obisk od pričakovanega pri projektih kot so visoka obletnica trboveljskega judo kluba, razstava lokalnega čipkarskega društva ali razstave o holokavstu, ni razveseljiv, ne moremo pa trditi, da ni bilo upravičeno takšen projekt predstaviti javnosti. V vseh omenjenih primerih gre za tematike, ki bodisi ohranjajo spomin na pomembne dogodke na lokalni ravni, ohranjajo stare spretnosti in običaje, oziroma opozarjajo na posledice škodljivih ideologij, ki se žal v prenovljenih različicah še vedno pojavljajo v naši družbi.

2. 2. CILJNA PUBLIKA

ZMT je splošni muzej, ki s svojimi vsebinami nagovarja najširši spekter obiskovalcev. Analiza obiska med leti 2020 in 2024 nam pomaga razbrati katere skupine splošne javnosti smo uspešno nagovorili, katere pa ostajajo na obrobju ali izven dometa programa muzeja. Pri prvih skupinah je treba graditi na uspešno vzpostavljenih programih in jih še nadalje razvijati, pri tistih iz druge skupine pa je potrebno najti nove načine, da se jih nagovori in prepriča v obisk muzeja. Programska usmeritev muzeja vedno upošteva potrebe in želje okolja v katerem deluje, v kolikor te niso v nasprotju z načeli znanosti in varovanja kulturne dediščine. Obisk muzeja mora biti za obiskovalca prijeten dogodek, a brez izkrivljenja znanstveno ugotovljenih dejstev ali vključevanja nepreverjenih informacij za ustvarjanje bolj zabavnega vtisa. Občinstvo, predvsem tisto iz lokalnega okolja, je večinoma dobro informirano o lokalni dediščini, podobno velja za organizirane skupine iz drugih koncev Slovenije, njihovega predznanja zato ne smemo podcenjevati.

Obiskovalce muzeja lahko v grobem razdelimo na tri skupine. Najštevilčnejša je tista s šolsko mladino, ki predstavlja tudi najbolj stalno občinstvo skozi vsa leta. Iz tega razloga je največ posebnih programov v muzeju namenjeno tej ciljni publiku, tudi s ciljem da na tak način pridobivamo bodočo publiko za muzej v naslednjih letih. Druga skupina so obiskovalci, ki muzej obiščejo kot del večjih skupin, bodisi prek organizatorjev turističnih potovanj ali neformalno organiziranih skupin. V tej kategoriji obiskovalcev so najbolj zastopani upokoјenci, še posebej od kar imajo možnost brezplačne uporabe javnega prevoza v medkrajevnem prometu. Tretja skupina so obiskovalci, ki posamično, v paru ali kot družina obiščejo muzej. V to skupino štejemo tako obiskovalce iz lokalnega okolja kot obiskovalce od drugod (tudi iz tujine).

Poleg stalne ponudbe in občasnih razstav je muzej pripravil tudi posebne dogodke, denimo ob občinskem prazniku, mednarodnem dnevu muzejev, dnevih evropske kulturne dediščine, tednu kulturne dediščine, Poletni muzejski noči ali na Ta veseli dan kulture. Te prireditve so vključevale vodstva, delavnice in posebej za to priložnost pripravljene vsebine, kjer se je muzej povezoval z drugimi akterji, ki delujejo na področju kulturne dediščine. Odziv na te dogodke je bil praviloma dober, treba pa jih je gledati predvsem v luči promocije muzeja in pomena kulturne dediščine za našo družbo.

Pri vrednotenju obiska moramo upoštevati posebnost obdobja, ki se zaključuje. Vsaj začetek je bil zelo zaznamovan z epidemijo virusa COVID-19, ko več kot leto dni zaradi omejitev gibanja in zbiranja ni bilo mogoče izvajati običajnih programov za publiko. Čas po odpravi ukrepov je bil tako v znamenju aktivnosti za vračanje obiskovalce v muzej, kar nam je uspelo, predvsem pri šolski mladini. Proti koncu obdobja se je obisk stabiliziral in vrnil v okvire pred časom epidemije.

2. 2. 1. Stalne razstave

Pri analizi obiska na stalnih in občasnih razstavah, kot tudi spremljevalnem programu, smo se odločili pokazati obisk po tematskih sklopih, zgolj pri prodanih vstopnicah pa se bomo osredotočili zgolj na obiskovalce. Takšen način vrednotenja je smiseln, saj zajame celotno dejavnost muzeja in obisk njegovih vsebin. Na ta način lahko spremljamo in vrednotimo uspešnost muzeja pri ponujanju več vsebinskih sklopov istim obiskovalcem ali skupini, saj je v interesu muzeja, da se posameznik ali skupina zadrži med zbirkami in razstavami več časa in spozna več vsebin. Temu so prilagojeni tudi paketi vstopnic, ki omogočajo kombiniranje ogledov več vsebin. Ker so razstavni prostori in zbirke razdeljeni med dve občini (Trbovlje in Hrastnik) podajamo povzetke o obisku za vsako občino posebej.

Tabela: Obisk stalnih razstav in vsebin v stavbi ZMT v Trbovljah

LETO	ŠOLSKE SKUPINE - OGLEDI (število skupin / obiskovalcev)	ŠOLSKE SKUPINE - OBRAZSTAVNI PROGRAMI (število skupin / obiskovalcev)	ORGANIZIRANE SKUPINE IN VODSTVA (število skupin / obiskovalcev)	POSAMEZNIKI	SKUPAJ
2020	/	/	/	/	/
2021	31/442	23/395	7/159	351	61/1155
2022	10/202	58/1038	22/547	431	90/1787
2023	12/179	58/965	25/678	199	95/2021
2024	17/453	60/1380	23/577	892	100/3302
SKUPAJ 2020 - 2024	70/1276	199/3778	77/1961	1873	346/8265

Stalna ponudba v muzejski stavbi v Trbovljah poleg stalne razstave *Srečno... črne doline* vključuje še ogled rudarskih stanovanj v koloniji na Njivi, kiparsko zbirko Stojana Batiča in slikarski zbirki Leopolda Hočevarja Hočija in izbora del zasavskih slikarjev. Poleg tega je obiskovalcem na voljo tudi stalna postavitve v hiši ustanovitvenega kongresa KPS na Čebinah. Med stalno ponudbo so najbolj priljubljena točka ogleda rudarska stanovanja, sledi jim ogled stalne razstave, manj pa je zanimanja za ostale dele stalne ponudbe. Med obiskovalci še vedno prevladuje šolska mladina, kar kaže da se nadaljuje dobro sodelovanje z lokalnimi šolami, ki za obogatitev pouka izkoriščajo v spremljevalni (pedagoški) program. Zgolj ogledi stalnih razstav so manj pogosta izbira za to skupino obiskovalcev, z izjemo obdobja po zaključku omejitvenih ukrepov, ko so rahlo presegli obisk na obrazstavnih programih. Druga pomembna skupina obiskovalcev so organizirane skupine, katerih število se je po skromnem začetku po ponovnem zagonu kulturnega življenja vsako leto povečevalo in predstavlja pomemben del obiska, čeprav še vedno precej zaostajajo po številu za šolskimi skupinami. Obe omenjeni skupini obiskovalcev predstavljata pomemben segment v strategiji muzeja tudi zato, ker navadno koristijo ali programe z dodatno vsebino ali več programov znotraj enega obiska, kar je v interesu muzeja tako iz vsebinskega kot tudi finančnega stališča. Število individualnih obiskovalcev je nihalo iz leta v leto, deloma gre za domačine, še več pa je bilo ljudi iz drugih delov Slovenije, ki spoznavajo nove kraje. Ob še večjem vložku v promocijo Zasavja kot turistične destinacije, bi lahko v naslednjem obdobju pri tej kategoriji obiskovalcev naredili še korak naprej, tako pri številu kot dodatni ponudbi.

Tabela: Obisk stalnih razstav in vsebin v stavbi muzeja v Hrastniku

LETO	ŠOLSKE SKUPINE - OGLEDI (število skupin / obiskovalcev)	ŠOLSKE SKUPINE - OBRAZSTAVNI PROGRAMI (število skupin / obiskovalcev)	ORGANIZIRANE SKUPINE IN VODSTVA (število skupin / obiskovalcev)	POSAMEZNIKI	SKUPAJ
2020	/	/	/	/	/
2021	21/462	45/937	9/264	82	75/1745
2022	20/353	122/2507	53/1306	409	195/4575
2023	32/744	82/1887	17/323	540	131/3494
2024	26/568	102/2259	0	87	128/2914
SKUPAJ 2020 - 2024	99/2127	351/7590	79/1893	1118	529/12728

Nekaj podobnega lahko rečemo tudi za obisk stalnih postavitev v Hrastniku, pri čemer je še nekoliko bolj kot v Trbovljah izstopa obrazstavna dejavnost. To gre pripisati tematskem sklopu šolstva v Zasavju, ki v sodelovanju s Šolskim muzejem Slovenije, pritegne na obisk šole iz celotnega območja Zasavja, zanimiv pa je tudi za šole izven regije. Ogled šolske zbirke se pogosto dopolnjuje z ogledom edinstvene zbirke lutk - Hrastniških marionet, kjer v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem Jurček prav tako ponujamo obrazstveni program, vključno z ogledom predstave na improviziranem odru v muzejski sobi. V zadnjem obdobju sta novi pridobitvi v stalni ponudbi v Hrastniku muzejsko Mlakarjevo stanovanje in galerija Mašinhaus, obe locirani v zgornjem, rudarskem delu Hrastnika, na nekdanjem rudniškem območju. Obisk posameznikov in organiziranih skupin, ki niso v navezavi s šolstvom, je po letu 2022 doživel padec. Pri individualnih obiskovalcih lahko vzroke iščemo v tem, da s KRC Hrastnik, ki upravlja prostore, zaradi ostalih obveznosti obeh zavodov nismo uspeli zagotavljati stalnega odpiralnega časa na razstavah. Pri organiziranih skupinah lahko padec delno pojasnimo z vzpostavitvijo samostojnih programov TIC Hrastnik, ki izvaja ogleda na območju občine, vendar teh skupin ni zabeleženih v naših evidencah.

2. 2. 2. Občasne razstave

Občasne razstave so bile v obdobju med 2020 in 2025 postavljene večinoma v muzejski stavbi v Trbovljah, nekaj tudi v hrastniškem muzeju in v novem razstavišču, galeriji Mašinhaus v Hrastniku. Občasne razstave, ki jih pripravlja ZMT, pokrivajo teme, ki zadevajo lokalno zgodovino, umetnostno zgodovino in etnologijo. Nekatere od razstav so bile pripravljene v sodelovanju z več drugimi muzeji, kjer smo prikazali podobnosti in razliknost iste teme v različnih okoljih. Gostujoče razstave drugih muzejev so prinašale v lokalno okolje vsebine, ki niso nujno vezane na Zasavje, so pa zanimive in pomembne v kontekstu celotne države ali širšega evropskega prostora.

Občasne razstave so v prvi vrsti namenjene lokalnemu občinstvu, si jih pa ogledajo tudi obiskovalci iz drugih krajev v sklopu ogleda celotne ponudbe muzeja. Nekatere od njih (razstava o Orjuni, trgovini v Zasavju) so se lepo navezale na učne načrte šol, ki so razstave izkoristile kot dodatek k pouku, spet druge, kot denimo pregledna razstava o delovanju

skupine Laibach, je imela zaradi pomena skupine v Slovenij in tujini širši doseg obiskovalcev.

Tabela: Obisk občasnih razstav v stavbi ZMT v Trbovljah

LETO	ŠOLSKE SKUPINE - OGLEDI (število skupin / obiskovalcev)	ORGANIZIRANE SKUPINE IN VODSTVA (število skupin / obiskovalcev)	POSAMEZNIKI	SKUPAJ
2020	/	/	/	/
2021	3/101	6/82	288	9/471
2022	2/18	18/592	378	20/988
2023	6/156	6/215	1137	12/1508
2024	20/471	15/387	854	35/1712
SKUPAJ 2020 - 2024	31/746	45/1276	2657	76/4679

Za občasne razstave v Trbovljah lahko rečemo, da so bile bolj zanimive za posamezne obiskovalce od stalne ponudbe, kar je razumljivo, saj se tematike menjajo, ne smemo zanemariti tudi motiva obujanja spominov pri lokalnem prebivalstvu. Udeležba šolskih skupin je od leta do leta različna, glede na tematiko občasnih razstav in primernosti teme za vključevanje v šolski program. Ker gre v teh primerih za manjše razstave od tistih na stalni postavitvi, je pomembno ob razstavi zagotoviti ustrezne obrazstavne vsebine, da tudi časovno zadostimo potrebam šol.

Obisk na gostujočih razstavah (denimo o bolnici Franji, ki jo je pripravil Mestni muzej Idrija) bi bil, glede na kakovost postavitve, lahko še večji. Treba bo analizirati ali je potreben drugačen pristop k promociji tovrstnih dogodkov in opraviti predhodne preverbe katere tematike so lahko dobro sprejete med lokalnimi prebivalci in katere tematike (ki se ne nanašajo na lokalne teme) so lahko zanimive za šolske skupine. Pri načrtovanju občasnih razstav smo upoštevali tudi prostorske in tehnične omejitve prostorov s katerimi razpolagamo.

Tabela: Obisk občasnih razstav v stavbi muzeja v Hrastniku

LETO	ŠOLSKE SKUPINE - OGLEDI (število skupin / obiskovalcev)	ORGANIZIRANE SKUPINE IN VODSTVA (število skupin / obiskovalcev)	POSAMEZNIKI	SKUPAJ
2020	/	/	/	/
2021	0	11/272	36	11/308
2022	1/31	6/135	89	7/255
2023	4/86	1/13	122	5/221
2024	0	0	0	0
SKUPAJ 2020 - 2024	5/117	18/420	247	23/784

Obisk na občasnih razstavah v Hrastniku je manjši, ker so tudi prostorske kapacitete za občasne razstave v stavbi v Hrastniku manjše od tistih v matični stavbi. Obisku individualnih obiskovalcem ni najbolj prijazna tudi lokacija stavbe, ki stoji izven središča mesta, stran od večjih stanovanjskih naselij. Svoje je dodala tudi nezmožnost stalne odprtosti muzeja ob koncu petletnega obdobja, kar poskušamo reševati s pomočjo Občine Hrastnik, KRC Hrastnik in v okviru lastne organizacije. V letu 2025 sta v Hrastniku načrtovani 2 razstavi, obe se pokrivata s prevladujočo tematiko v muzeju: mladimi in lutkarstvom.

Občasne razstave so bile tudi v zadnjem obdobju pomemben del ponudbe muzeja. So tisti del ponudbe, ki lahko vedno znova privablja v muzej zvesto občinstvo. Priprava občasnih razstav daje pomembne rezultate za delo muzeja v bodoče: deli občasnih razstav se vključujejo v prenovo stalnih postavitev, obdelano gradivo je lahko podlaga za kasnejše monografije o zaključenih obdobjih ali tematikah, ponujajo tudi možnost za preverjanje razpoložljivosti novega gradiva za kasnejši prevzem ali odkup.

2. 2. 3. Prihodki od vstopnine

Tabela: Prihodki od vstopnine 2020 - 2024

LETO	OGLEDI (OD TEGA ŠOLSKA MLADINA)	VODENI OGLEDI	DEJAVNOSTI ZA ŠOLE	PRIHODEK OD VSTOPNINE (€)
2020	207(89)	3	0	622
2021	821 (273)	18	581	4328
2022	1128 (202)	22	1489	9780
2023	1016 (133)	8	1441	8655
2024	699 (185)	2	1230	7900
SKUPAJ	3871 (882)	53	4741	31285

Vstopnina je bila v ZMT uvedena maja 2018, sprva le za ponudbo v Trbovljah, kasneje pa se je razširila na vso ponudbo muzeja. Poleg osnovne vstopnine (3€ odrasli, 2€ otroci) smo v ZMT razvili sistem vstopnine, ki omogoča kombiniranje različne ponudbe (stalna razstava + občasne razstava + rudarska stanovanja) in vodstev k vsaki od ponujenih razstav. Posebno so opredeljena vodstva na terenu in pedagoške ure, kjer smo ravno tako bili odprti za različne načine izvajanja programa (ogledi + učne ure, učne ure + delavnice), opredelili smo tudi vrednost ur strokovnega dela, za delo ki se ga ne da uvrstiti v obstoječe kategorije. Za razliko od tabel obiska tu navajamo število prodanih vstopnic, ki odstopa od dejanskega obiska, saj lahko obiskovalec z eno vstopnico obiše več razstav, ravno tako predvsem pri šolskih programih (pa tudi organiziranih skupinah) poskušamo prepričati obiskovalce, da izkoristijo več kot en muzejski program. Med lokacijami so tudi glede vstopnin najbolj priljubljena točka rudarska stanovanja na Njivi, med pedagoško ponudbo pa zbirka šolstva v Hrastniku, v povezavi z delavnico v izvedbi Šolskega muzeja Slovenije. Vstopnino za osnovnošolce in vrtčevske otroke iz Hrastnika, po dogovoru, pokriva Občina Hrastnik neposredno iz proračuna, ostale šole poravnajo vstopnino iz svojih sredstev ali zbranim denarjem staršev.

Ob uvedbi vstopnine je bilo nekaj bojazni, da bo le-ta odvrnila ljudi od obiska muzeja. V zadnjem obdobju se zdi, da je velika večina obiskovalcev sprejela vstopnino kot nekaj običajnega (kar tudi je) in danes večjih težav s plačilom ni. ZMT se zaveda, da je dostop do kulturne dediščine ena od temeljnih pravic posameznika, zato skozi leto večkrat

organiziramo brezplačna vodstva in vstop v muzej, brezposelni pa imajo vstop še vedno prost. Na ta način skrbimo, da denarna stiska za nikogar ni ovira za ogled muzeja.

Cena vstopnic zaenkrat še ne predstavlja pomembnejše postavke pri financiranju muzeja. Za kaj takšnega bi jo morali krepko povišati, kar pa bi gotovo povzročilo odliv publike in s tem neizpolnjevanje enega najbolj pomembnih poslanstev muzeja. Imamo pa v načrtu, da se ob koncu obdobja preveri cene in jih korigira, v skladu z rastjo cen materiala, storitev in stroškov dela.

2. 3. FINANČNO POSLOVANJE IN KADRI

2. 3. 1. Finančno poslovanje

ZMT sredstva za svoje delovanje črpa iz državnega proračuna, proračuna lokalnih skupnosti, lastnimi prihodki in donacijami. Proračunska sredstva so odmerjena z vsakoletnimi pogodbami z Ministrstvom za kulturo RS in lokalnimi skupnostmi.

Poslovanje zavoda v obdobju 2020-2025 lahko ocenimo kot uspešno, saj smo uspešno črpali sredstva z naslova javne muzejske službe, ki jih zagotavlja Ministrstvo za kulturo RS, kot sredstva lokalnih skupnosti. Lastni prihodki (vstopnine, prodaja publikacij in drugega blaga, najemi prostorov) ter donacije zaenkrat še ne predstavljajo pomembnejšega deleža v prihodkih. Uvedba vstopnine je vseeno pomenila dodatni prihodek za muzej, hkrati pa se niso uresničile bojazni, da bo ta strošek odvrnil obiskovalce od muzeja.

TABELA: PRIHODNKI IN ODHODKI ZMT 2020-2025

PRIHODKI (v EUR)	2021	2022	2023	2024 (na dan 30.06.)	2025
Ministrstvo za kulturo RS	223.469	202.534	205.978	223.274	113.196
<i>Plače</i>	190.859	163.461	170.169	190.865	96.198
<i>Programski in materialni stroški</i>	32.610	39.073	35.809	32.409	16.998
Občina Trbovlje	48.915	41.095	72.611	71.136	44.668
Občina Hrastnik	10.000	10.000	10.000	10.000	
Občina Zagorje ob Savi	0	0	0	0	0
Lastna sredstva	9.775	16.084	10.402	9.796	5.111
Zavod za zaposlovanje RS - javna dela	0	0			
Donacije/odloženi prihodki	0	2.000	418	2.862	
Prihodki od obresti	0	148	1.591	2.695	1.007
Skupaj	292.159	271.861	301.000	319.763	163.981

ODHODKI (v EUR)	2021	2022	2023	2024 (na dan 30.06.)	2025
Skupaj plače	183.356	158.264	164.174	168.380	101.205
Skupaj Stroški	93.120	97.159	101.253	108.609	50.982
Skupaj programski stroški	53.399	56.147	46.609	57.585	28.630

Skupaj splošni stroški	39.721	41.012	54.644	51.024	22.352
Drugi stroški	14.303	84			
Skupaj	290.779	255.507	265.427	276.989	152.187

V strukturi financierjev muzeja prevladujejo sredstva Ministrstva za kulturo RS, ki so namenjena izvajanju nalog javne muzejske službe (plače za 5 zaposlenih) in vsakoletnih razstavnih projektov, ki jih ministrstvo podpre z letno pogodbo o financiranju. Delež ministrstva znaša okoli 80% letnega proračuna zavoda. Od lokalne skupnosti prispeva največji delež Občina Trbovlje, trenutno tudi edini ustanovitelj muzeja, ki zagotavlja sredstva za vzdrževanje prostorov v Trbovljah in dogovorjene razstavne projekte. V letu 2025 je zagotovila dodatna sredstva za zaposlitev strokovnega delavca – kustosa. Manjši delež prispeva Občina Hrastnik, za programe muzeja v Hrastniku in vzdrževanje muzejske stavbe ter Mlakarjevega stanovanja. Občina Zagorje ob Savi muzeju ni namenila nobenih sredstev. Ministrstvo za kulturo RS je že večkrat opozorilo, da je razmerje v financiranju neustrezno in da bi lokalna skupnost morala prispevati večji delež, kot tudi, da morajo občine urediti ustanovitelske pravice. V najslabšem primeru bi lahko ministrstvo ZMT odvzelo status pooblaščenega muzeja, kar bi za sabo potegnilo tudi prekinitev obstoječega načina financiranja.

Ob upoštevanju finančnih okvirov je bilo poslovanje zavoda stabilno in uspešno. Sredstva so zadostovala za uspešno realizacijo vsakoletnega delovnega načrta, s skrbim načrtovanjem in dobrim gospodarjenjem smo uspeli nekatere projekte izpeljati z manj sredstev, kot je bilo načrtovano. Prihranjen denar se je, v soglasju s financierji, prerazporedili na druge postavke. Sedanji obseg financiranja zadostuje za pokrivanje stroškov tekočega poslovanja muzeja, za posodobitev infrastrukture in prenovo razstav, pa bo potrebno poiskati druge možnosti financiranja, predvsem prek kohezijskih sredstev.

2.3.2. Kadri

Junija 2025 je imel zavod ZMT 6 zaposlenih:

- direktor(pogodba za določen čas, do konca marca 2030),

- 3 kustosi (za področja zgodovine, etnologije in umetnostne zgodovine – pogodba za nedoločen čas),
- 1 kandidatka za kustosinjo / muzejsko pedagoginjo (pogodba za določen čas, do konca leta 2025),
- strokovna sodelavka (pogodba za nedoločen čas).

Kader v muzeju se je v zadnjem obdobju precej spremenil, saj se je upokojilo nekaj dolgoletnih sodelavcev muzeja, na njihovo mesto pa so prišli novi, mlajši sodelavci. Na položaju direktorja je bilo kar nekaj menjav, saj je ena direktorica po dogovoru predčasno zaključila mandat, druga pa je spomladi 2024 po kratki, a hudi bolezni umrla. Menjava kadra se pri delu z obiskovalci ni poznala, je pa potegnila za seboj potrebo po novem razporedu odgovornosti za zbirke, kar se je dokončno uredilo v letu 2025. Novi skrbniki zbirk bodo sedaj prešli na pregled zbirk in zastavili program dela z njimi v prihodnjih letih. Po nekaj letih ima muzej ponovno kustosinjo s področja umetnostne zgodovine, kar obeta še boljše delo na področju zbirk zasavske umetnosti.

Po odhodu nekdanjega sodelavca v pokoj, je muzej ostal brez tehničnega sodelavca, kar povzroča težave pri vzdrževanju predmetov v zbirkah in pri postavljanju razstav. Zaenkrat si pomagamo tako, da zdaj upokojeni sodelavec občasno še vedno pomaga pri delu v muzeju, ko je to potrebno, nekaj dela pa opravimo drugi zaposleni v muzeju.

Z obstoječim kadrom je muzej v zadnjem obdobju uspel realizirati vse svoje cilje, tudi nekaj obsežnejših in zahtevnejših razstavnih projektov.

2. 3. 3. Infrastruktura

Nepremičnine v katerih se izvajajo dejavnosti muzeja so bile deležne ustreznega sprotnega vzdrževanja. Vzdrževanje se je izvajalo pod okriljem muzeja, s za ta namen odmerjenimi sredstvi, v prostorih ki jih muzej tudi upravlja. V drugih prostorih, ki niso v našem upravljanju, so za vzdrževanje skrbeli upravljalci teh prostorov, delavci muzeja so v tem primeru obveščali upravljalca o potrebah po popravilih.

Od večjih investicij na objektih v upravljanju ZMT gre izpostaviti namestitev sončne elektrarne na streho osrednje muzejske stavbe v Trbovljah. Investicijo je financirala Občina Trbovlje in bo imela pozitivne učinke na poslovanje muzeja, saj se je že kmalu po zagonu kolektorjev pokazalo, da proizvedena električna energija deloma pokriva potrebe muzeja. V Hrastniku je občina adaptirala prostor nekdanje strojnice v galerijo »Mašinhaus« in v okviru projekta Lokalne akcijske skupine (LAS) obnovila in opremila muzejsko stanovanje (Mlakarjevo stanovanje). Po tej obnovi lahko v obeh prostorih muzej izvaja svoje dejavnosti. Do zaključka leta 2025 se pričakuje, da se bo zaključila sanacija lesenih delov stanovanja in pohištva v muzejskih stanovanjih na Njivi, kot tudi ureditev električne napeljave, ki bo omogočila varen priklop grelca ali razvlažilca zraka.

Med opremo namenjeno predstavitvi na razstavah velja izpostaviti nakup VR opreme podjetja Oculus (kasneje Meta), ki omogoča predvajanje vsebin navidezne resničnosti in 3D modelov, obiskovalcem pa omogoča tudi interaktivnost z vsebinami v 3D okolju. To je pomemben korak naprej v podajanju muzejskih vsebin, ki ga bomo poskušali koristiti pri vseh vsebinah, kjer bo tovrstna predstavitev pripomogla k boljši izkušnji za obiskovalce. Hkrati s to opremo se je začelo s zajemom 3D modelov (muzejskih stanovanj, razstav, umetniških del), ki so lahko predstavljeni s tovrstno opremo. Prav tako je bila s tovrstno vsebino nadgrajena spletna stran.

3. STRATEŠKI NAČRT 2026 – 2030

V strateškem načrtu za naslednje obdobje podajamo smernice za razvoj muzeja za naslednjih 5 let. Iz načrta lahko razberemo v kateri smeri se bo razvijal muzej na področjih muzejskega programa, organizacije in poslovanja ter infrastrukture. Te tri temeljne kategorije, po katerih bomo določili prioritete in cilje, se med seboj prepletajo, da bi skupaj pripomogle k uresničitvi vizije sodobnega, do javnosti odprtega in prijaznega ter strokovno dobro podkovanega muzeja.

Obenem se je ob pripravi strateškega načrta, ki pokriva daljše obdobje, treba zavedati, da izhaja iz današnjega stanja. Sodobni svet se hitro spreminja in je nepredvidljiv, v manj kot letu dni se lahko spremenijo okoliščine v finančnem poslovanju zavoda, mogoče so spremembe pri ustanovitelju, svoje dodaja bliskovit tehnološki razvoj, ki vpliva tako na hrambo in predstavitev kulturne dediščine, kot pogoje dela in organizacije zavoda. Upoštevali smo, da je v postopku sprejetja nov zakon s področja varovanja kulturne dediščine, ki bo prinesel določene novosti tudi v muzejsko delo. Strateški načrt mora zato biti napisan dovolj jasno, da se vidi glavna linija razvoja muzeja na dolgi rok, hkrati pa biti dovolj odprt, da omogoča fleksibilnost pri njegovem izvajanju. Strateški načrt je uradni dokument zavoda, ki opredeljuje njegovo delovanje, zato preveč poseganja v njegovo vsebino ni priporočljivo. V skladu s tem je bil ta dokument tudi pripravljen.

Skozi obdobje bomo zasledovali cilje na 3 temeljnih področjih delovanja:

- **vsebina muzeja** (varovanje in predstavitev dediščine, programi popularizacije in promocija muzejskih vsebin, prireditve in kulturne dediščine na splošno),
- **organizacija zavoda in finančno poslovanje** (kadrovske in finančne osnove za izvajanje poslanstva zavoda, sodelovanja z drugimi institucijami in javnostjo),
- **infrastruktura** (zagotavljanje materialnih osnov za izvajanje muzejske službe: prostori in oprema)

Osnovni cilj muzeja v naslednjem obdobju je napraviti muzej za sodobno regijsko središče spoznavanja kulturne dediščine, kamor se stekajo tako vsi pomniki preteklosti naše regije

(razen tiste, za katere po veljavnih predpisih skrbijo državne institucije). Tak muzej mora nagovarjati publiko času primerno in ugotovitve ved, ki so zastopane v muzeju, predstavljati na razumljiv in splošni javnosti zanimiv način. Ob tem bo muzej izvajal vse naloge, ki mu jih nalaga njegova vključitev v mrežo pooblaščenih javnih muzejev, v skladu z zakonodajo in vsakoletno pogodbo z Ministrstvom za kulturo RS. Tako v hrambo kot delo z obiskovalci se bo uvajalo dostopno sodobno tehnologijo, da z njo dosežemo boljše pogoje hrambe in boljši učinek pri predstavitvi kulturne dediščine. Prav tako bomo sodobne medije izkoristili za promocijo dejavnosti v muzeju in drugi komunikaciji z javnostjo. Hkrati bo muzej aktivno vpet v muzejsko mrežo v Sloveniji, sodeloval pri njenih aktivnostih in se vključeval v strokovne razprave s področja muzejske dejavnosti, v okviru zmožnosti tudi v tujini. Skrbeli bomo za obdelavo gradiva in publiciranje raziskovalne dejavnosti v muzeju, tako za strokovno kot splošno javnost. Skupaj z ustanoviteljem in financerji bomo zagotavljali čim boljše pogoje v muzeju za hrambo gradiva, strokovno delo kot predstavitvijo kulturne dediščine javnosti.

3. 1. Vsebinski cilji

3. 1. 1. Izvajanje javne muzejske službe in delo z zbirkami

Osnovni cilj javne muzejske službe je na območju ki ga pokriva muzej, evidentirati, dokumentirati in inventarizirati vse predmete kulturne dediščine, snovne in nesnovne, in jih ustrezno hraniti. To gradivo je nato podlaga za nadaljnjo znanstveno delo, poljudnoznanstvene izdaje in razstave, s katerimi se predmete in tematike s področja kulturne dediščine predstavlja širši javnosti. V obdobju 2020 – 2025 se je nadaljevala inventarizacija gradiva v depojih in njihov vnos v sistem Galis. Ta proces še ni zaključen in se bo nadaljeval tudi v naslednjem obdobju. Zaradi kadrovskih sprememb v kolektivu je bilo potrebno na novo postaviti sistem skrbnikov posameznih zbirk, kar je bilo uresničeno v avgustu 2025. V nadaljevanju leta 2025 in skozi leto 2026 bodo kustosi opravili pregled na novo dodeljenih zbirk, zastavili način dela z zbirkami in potrebne ukrepe, tako na področju inventarizacije, varne hrambe kot predstavitve gradiva javnosti. V roku 2 let bomo vse predmete v depojih vnesli v sistem Galis, s čimer bo vzpostavljen popoln pregled nad gradivom muzeja, kar nam bo omogočilo ovrednotenje zbirk in boljše

preglednost nad gradivom, tako za lastno uporabo (npr. priprava novih razstav) kot za zunanje uporabnike. Posebna skupina znotraj muzejskih predmetov so fotografije. V zadnjem obdobju je popis fototeke napredoval, v tem obdobju pa se bo zaključil, vzpostavljen bo enoten popis, ki bo omogočal lažje iskanje po gradivu. To je še toliko bolj pomembno pri fototeki, ker gre za gradivo, po katerem zunanji uporabniki največ povprašujejo.

Času primerno bo v novem obdobju veliko pozornosti posvečeno procesu digitalizacije gradiva in uporabe digitalnih replik za predstavitev in promocijo kulturne dediščine. Prvi pogoj za to so urejene zbirke, o čemer smo pisali že v zgornjem odstavku. Do konca naslednjega obdobja bomo izvršili digitizacijo (digitalni zajem) predmetov in vsaj delno izvršili tudi fazo digitalizacije in virtualizacije muzejskih predmetov. Gradili bomo na že obstoječih projektih: digitizaciji dela muzejskih zbirk in fototeke, 3D modelih muzejskih prostorov (rudarska stanovanja) in predmetov (kipi Stojana Batiča) in tovrstne zbirke še razširili. Vsa ta dejavnost bo del širših prizadevanj, v okviru projekta **Časovni stroj Zasavja**, ki ima za cilj ustvariti digitalno zbirko zasavske dediščine na enotni platformi, kjer so vsi predmeti iz muzeja vedno dostopni v svoji avtentični digitalni kopiji. Izvajanje tega dela programa, po zgledu vseevropske iniciative Time Machine Europe, bo potekala v skladu z razpoložljivimi sredstvi, do leta 2030 želimo vzpostaviti digitalno infrastrukturo z reprezentativno bazo podatkov, da lahko od tam naprej muzej zgolj še dodaja nove elemente na platformo, postopki in metodologija pa bodo že vzpostavljeni, postavljeni uporabniški vmesniki tako za zaposlene v muzeju kot širšo javnost, ki bo do platforme dostopala preko spleta. Tako zastavljen projekt ima pozitivne učinke iz več vidikov: izboljšuje pregled na zbirkami, omogoča predstavitev muzejskih predmetov izven omejitev razstavnih prostorov, kustosom ustvarja lažji in bolj natančen pregled nad zbirkami, kar jim olajša tudi delo pri pripravi razstav, uporabnikom muzeja pa v vsakem trenutku omogoča, da dostopajo do informacij ki jih zanimajo. Glede na vse prednosti takšnega projekta in potrebe po tovrstni predstavitvi kulturne dediščine v javnost, bo to temeljni projekt v novem obdobju, ki bo presegal zgolj eno vrsto dejavnosti, saj poleg hrambe posega tudi na področja razstav, pedagoškega in andragoškega programa, promocije muzeja in kulturne dediščine in same organizacije dela v muzeju.

V naslednjem obdobju bo ravno tako kot inventarizacije muzejskih premetov in njihova prevedba v digitalno obliko, pomembno za namene ohranjanja nesnovne dediščine regije dokumentirati in v digitalni obliki shraniti pričevanja posameznikov o življenju v Zasavju nekoč. Zbrali bomo pričevanja zdaj še živečih ljudi o različnih vidikih življenja v naših krajih od konca 2. svetovne vojne do začetka 80. let 20. stoletja. To je nujno opraviti v naslednjem petletnem obdobju, saj gre za pričevalce iz generacije, ki se počasi poslavlja, brez zabeleženih spominov pa bi ostali brez dragocenih virov za številne vidike vsakdanjega življenja. Vzorec intervjuvancev bo prilagojen, da bodo pokriti različni vidiki življenja v Zasavju, urejena bo tudi avtorizacija pričevanj in pravni vidiki za njihovo uporabo in hrambo. Ti zapisi bodo že nastali v digitalni obliki, tako da bo njihov prenos v digitalne zbirke olajšan.

Novi pristopi bodo zahtevali od vseh zaposlenih v muzeju stalno izpopolnjevanje znanj, ki so potrebna za uspešno delo. Muzej ima ustrezno izobražene strokovne delavce za vse tri temeljne stroke, ki jih pokriva (zgodovina, etnologija, umetnostna zgodovina), tudi v bodoče jim bomo omogočali, da spremljajo strokovni razvoj na svojih delovnih področjih. Poleg tega bodo pridobivali, preko Skupnosti muzejev Slovenije ali v sklopu drugih izobraževanj, najnovejša znanja s področja muzejske dela, varovanja kulturne dediščine in pedagogike, do določenega nivoja pa tudi znanje o tehnologiji, s katero se srečujemo v muzejih, da lahko brez težav načrtujemo nadaljnji razvoj in brez težav stopimo v stik s strokovnjaki tehniških poklicev, ki sodelujejo pri muzejskih projektih.

CILJI SKLOPA

- nadaljnje evidentiranje kulturne dediščine na območju delovanja muzeja,
- dokončanje inventarizacije muzejskih predmetov, popolni digitalni popis predmetov, z metapodatki v skladu s standardi Europeane;
- posebna baza za fototeko, ki omogoča lažje iskanje,
- izvedba projekta *Časovni stroj Zasavja* (najmanj) do pilotne faze, v kateri je na podlagi omejene baze iz zbirk muzeja vzpostavljena osnovna infrastruktura digitalne zbirke in postopki za njeno dopolnjevanje in uporabo s strani javnosti,

- pridobitev pričevanj starejših generacij o vsakdanjih vidikih življenja v Zasavju v drugi polovici 20. stoletja,
- izobraževanje s področja muzejskega dela, pedagogike in muzejske tehnike,
- pregled posameznih zbirk in možnosti, da se začne prevzem novega gradiva (vendar ne preden niso popisane in urejene obstoječe zbirke),
- sodelovanje z zbiratelji in donatorji, da se pridobi pomembne nove predmete ali možnosti predstavitev njihovih zbirk v okviru muzeja,
- načrtovanje dogodkov, kjer se bo lahko predstavilo nove pridobitve muzeja.

3. 1. 2. Razstavni program

Razstave, tako stalne kot občasne, so ogledalo muzeja. Če delo po zbirkah, depojih in digitalizacija gradiva za javnost ostaja izven vidnega polja, so razstave priložnost, da muzej predstavi svoje delo širši javnosti. Dejansko gre pri razstavi za nadgradnjo dela iz prejšnjega razdelka, kjer se pokažejo rezultati dela po zbirkah in z muzejskimi predmeti oblikuje pripoved na določeno temo. Pri načrtovanju razstav nam bo pred očmi tako zanimanje ciljne publike, kot tematski sklopi, ki so vredni predstavitve.

Pri občinstvu razlikujemo med dvema osnovnima tipoma obiskovalcev:

- **stalni obiskovalci** ali uporabniki: redno obiskujejo razstave in druge prireditve v muzeju, so tudi eden najboljših sredstev za promocijo muzeja. Z nekaterimi tudi sodelujemo pri varovanju in predstavitvi kulturne dediščine.
- obiskovalci, ki muzej obiščejo kot **turisti**. Ta skupina večinoma obišče muzej zgolj enkrat, si pa takrat ogledajo celotno ponudbo, da bi o območju izvedeli čim več. Tudi prek njih se širi dober glas o muzeju in s tem pridobiva nove obiskovalce.

Za prvo skupino obiskovalcev so pomembnejše občasne razstave, ki odpirajo nove tematike, medtem ko je za drugo skupino ključna stalna ponudba, saj prihajajo brez (velikega) predznanja o Zasavju in si želijo ustvariti vtis o kulturni dediščini regije. Tudi občasne razstave so lahko zanimive za turiste, v kolikor obravnavajo teme, ki presegajo

zgolj lokalni okvir (v zadnjem obdobju sta bili to npr. razstavi Sava združuje in Stojan Batič: kipar iz Trbovelj).

Posebna skupina obiskovalcev so šolarji, ki muzejske vsebine vključujejo v svoj učni proces. Za muzej so pomembni kot številčno največja skupina med obiskovalci, kot tudi s stališča oblikovanja nove muzejske publike. Njihova muzejska izkušnja je zato še posebno pomembna, saj želimo da se v muzej vračajo tudi po zaključku šolanja.

Muzej ima trenutno prostore za razstave v Trbovljah in Hrastniku. Na obeh lokacijah je na voljo stalna razstavna ponudba, kot tudi prostor za občasne razstave.

Stalne razstave

Osnovna stalna razstava muzeja ZMT je razstava *Srečno... črne doline*. Postavljena je bila pred več kot 20 leti in je bila predvidena za prenovo že v obdobju 2020 – 2025. Zato se je potrebno prenove lotiti zdaj in jo zaključiti najpozneje do leta 2031, ko muzej praznuje 80. obletnico ustanovitve. Takšna časovnica je primerna, ker je stalna postavitev osnova muzeja in je ni dobro spreminjati preden niso do konca urejena zbirke in opravljena digitalizacija gradiva.

Vsebinska zasnova razstave je ustrezna in ne potrebuje večje spremembe. Kratko in jasno podaja osnovno zgodbo o preteklosti Zasavja in ljudje, ki so tu živeli. Vsebinsko jo je zato treba zgolj dodelati, da bi se pripoved pripeljala do osamosvojitve Slovenije in s tem postala zaključena celota neke epohe. Za čas po osamosvojitvi zaenkrat še ni zbrano dovolj gradiva, niti še ni ustvarjena ustrezna časovna distanca, ki bi omogočala zgodovinsko vrednotenje takratnih dogodkov. Ta čas se bo v pripoved najprej vključil preko manjših, občasnih razstav, sinteza obdobja pa se bo kasneje vključila v stalno razstavo, ob naslednji prenovi ali dopolnitvi.

Veliko večji poudarek bo na načinu podajanja zgodbe na stalni razstavi. Pred 20 leti avtorji niso imeli na razpolago toliko sodobnih tehničnih pripomočkov, kot tudi znanj s področja vizualnega sporočanja, napredovala je tudi muzejska pedagogika in andragogika. Zato bo prenova stalne razstave v prvi vrsti namenjena načinu, kako podaja zgodbo in informacije obiskovalcu. Današnji obiskovalec muzeja ni več v prvi vrsti nekdo, ki je zavestno prišel

po novo znanje, temveč želi v njem aktivno in kakovostno preživeti svoj prosti čas. Obisk muzeja mora zanj biti prijetna izkušnja in doživetje. Sedanja generacija, predvsem mladi, doživljajo svet skozi vizualne podobe, manj pa skozi besedila. Ta dejstva moramo upoštevati pri pripravi nove stalne razstave: dogodke, opravila in predmete iz preteklosti je treba čim bolj stvarno predstaviti obiskovalcu, da si bo lahko brez težav ustvaril predstavo o predstavljeni temi. V skladu s sodobno muzejsko doktrino, ki vključuje vseh 5 človeških čutov, bodo del postavitve interaktivne točke, ki prinašajo prvoosebno izkušnjo določenega dogajanja obiskovalcu. Da bi jih dosegli se bomo poslužili muzeju dostopne sodobne tehnologije (LCD ekrani, VR in XR tehnologija, zvočni in svetlobni efekti, 3D modeliranje in animacija). Nova stalna razstava se bo dopolnjevala z načrtovanim projektom Časovnega stroja Zasavja, ki bo na spletu lahko ponudil še bistveno več vsebine, del rešitev iz tega projekta pa se bo lahko koristil tudi na stalni razstavi.

Tovrstne preнове ne bo mogoče izpeljati izključno v lastni režiji. Predvsem sodobni vizualni elementi (animacije, VR, video...) zahtevajo sodelovanje muzeja z zunanjimi izvajalci, strokovnjaki na tem področju. Da bi tovrstna sodelovanja potekala s čim manj problemi, se bomo znotraj kolektiva pred kontaktiranjem zunanjih izvajalcev dogovorili, kaj vsebinsko želimo povedati z določenim delom razstave in kako bomo izbrano tehnologijo uporabili, da to dosežemo. Pri realizaciji bomo skušali za isti sklop pridobiti več predlogov, da se lahko nato skupaj odločimo za najboljšo in najbolj smotrno rešitev. Ob tem pa je treba tudi upoštevati, da so tehnologija in vizualizacija zgolj orodja za pripoved zgodbe, ki jo v osnovi še vedno vodijo predmeti iz preteklosti. Nobena tehnologija nam ne bo pomagala, če nimamo jasne zasnove, kaj z stalno razstavo sporočamo.

Stalna razstava bo zanimiva in atraktivna, kot tudi poučna. Kot takšna se bo vključila, kot že dosedanja, v učni proces osnovnih in srednjih šol, postala bo sestavni del turistične ponudbe regije. Poleg tega bo imela še drug namen: promocijo kulturne dediščine in ozaveščanje obiskovalcev o pomenu varovanja kulturne dediščine in vloge muzeja pri tem. Živimo v časih, ko ta zavest žal pri ljudeh ni več tako prisotna, zato je prav da jih s prenovljeno stalno razstavo spomnimo, da je varstvo skupne kulturne dediščine eden od temeljnih gradnikov civiliziranega načina življenja.

Prenova stalne razstave *Srečno... črne doline*, bo služila kot vzor za kasnejše prenove ostale stalne razstavne ponudbe, ko bo le ta potrebna prenove. Od ostale stalne ponudbe, je potrebno razmisliti o prenovi izgleda stalne postavitve v muzeju v Hrastniku, medtem ko razstava v hiši ustanovitvenega kongresa KPS na Čebinah potrebuje temeljito vsebinsko prenovo, ki bo samo dejanje kongresa uvrstila v duh časa in položaja nižji slojev prebivalstva med obema svetovnima vojnama. Predhodne občasne razstave o uporništvu v Zasavju ter Orjuni so lahko osnova za takšno prenovo, katere načrt se lahko pripravi do konca petletnega obdobja. Pred pristopom k takšni prenovi pa je potrebno z lastniki in oskrbniki objekta opraviti razpravo o prenovi domačije in smislu muzejske postavitve na trenutni lokaciji, ki ni najbolj idealna za turistične ogledе. Muzejsko Mlakarjevo stanovanje je bilo pred kratkim obnovljeno in potrebuje zgolj kakšno malenkostno dopolnitev, dočim je za muzejska stanovanja na Njivi treba najti trajno rešitev, saj se načrtuje rušenje dela kolonije, kjer sta locirani obe muzejski stanovanji.

S strani Občine Hrastnik je bila dana pobuda za umestitev stalne postavitve rudarske in steklarske industrijske dediščine v prenovljenih nekdanjih rudniških delavnicah v Hrastniku. ZMT bo pri projektu sodeloval in strokovno vodil umestitev razstave. Njen obseg je odvisen od projekta, ki ga bo izvajala Občina Hrastnik.

Občasne razstave

Občasne razstave so različni, večji ali manjši, razstavni projekti, ki nastajajo v lastni produkciji ali v koprodukciji. V stavbi ZMT stalnega prostora za občasne razstave nimamo, za postavitev začasnih razstav moramo odstraniti stalno razstavo v Hočijevi galeriji ali v podstrešnih prostorih, kjer je sicer na ogled Batičeva zbirka kipov. V hrastniškem muzeju je prostor za občasne razstave v učilnici, kjer izvajamo tudi muzejske delavnice. V zadnjem obdobju smo v muzeju začeli pripravljati manjše razstavne projekte na panojih, ki jih postavimo na ulico pred muzejem. S to prakso bomo nadaljevali, saj nam omogoča dodatno širjenje razstavnega programa, lokacijsko pa nam omogoča še večji doseg publike, kot je to mogoče v muzejskih prostorih.

Pri občasnih razstavah se bomo osredotočali na dve skupini razstav:

- **razstave v lastni produkciji**, ki prikazujejo izbrane teme iz preteklosti Zasavja, ki jih raziskuje muzej. Hkrati je gradivo, ki nastane ob takšnih razstavah lahko fond iz katerega izhaja kasnejša vključitev teme v obširnejše pregledne (stalna razstava, spletna predstavitev),

- **gostujoče razstave** drugih muzejev, s temami ki niso nujno povezane z Zasavjem, prinašajo pa v regijo zanimive tematike in pristope k muzejskim praksam. Prav tako štejemo k takšnim razstavam skupne projekte več muzejev, v katerih prikazujemo podobnosti in razlike med slovenskimi kraji pri izbrani tematiki.

Za razvoj in program muzeja sta pomembni obe skupini razstav, saj prve spodbujajo raziskovalno delo v muzeju in javnosti predstavljajo nove poglede na kulturno dediščino Zasavja, tiste iz druge skupine pa prinašajo v regijo zanimivosti iz drugih okolij, kar prispeva k raznovrstnosti programa v muzeju. Kroženje projektov med muzeji spodbuja tudi Ministrstvo za kulturo RS, ki je v zadnjih letih zagotovilo namenska sredstva za tovrstna gostovanja.

Vsebinsko bomo program občasnih razstav snovali tako, da bi bile v letnem ciklusu zastopane teme iz vseh treh temeljnih področij, ki jih pokriva muzej. Prav tako bomo pri pripravi programa upoštevali pomembne obletnice za lokalno skupnost in se pri tem povezovali z občinami, šolami, podjetji in društvi, ki jim na ta način lahko obeležimo pomembne mejnike v njihovem delovanju. Pobude in želje glede predstavljenih tem bomo skušali vključiti v vsakoletni načrt dela. Trajanje razstav bomo prilagajali glede na razpoložljivost različnih razstavnih prostorov in tem, ki jih bomo želeli obravnavati v letnem programskem ciklu. Program razstav bo oblikovan tako, da bodo razporejene po vseh lokacijah, ki so primerne za gostujoče razstave, glede na tematiko jih bomo skušali umestiti v prostore, ki že sicer pokrivajo podobne teme (razstave, ki se ukvarjajo s kulturno dejavnostjo in šolstvom denimo tematsko spadajo v hrastniški muzej, kjer se nanje navezuje tudi stalna ponudba). S tem lahko povežemo teme gostujoče razstave s stalno ponudbo muzeja.

Prizadevali si bomo, da poleg gostujočih razstav v našem muzeju zagotovimo tudi gostovanja naših projektov v drugih muzejih po Sloveniji. V preteklih letih je ZMT realiziral nekaj projektov, ki so svojo tematiko presegajo zgolj lokalno okolje in so lahko zanimivi za

obiskovalce v drugih muzejih. ZMT, kot del javne muzejske službe, ima vzpostavljene povezave z drugimi muzeji po Sloveniji, ki jih bo izkoristil za prikaz zasavske kulturne dediščine izven regije, s čimer bo prispeval k pozitivni podobi regije v širši javnosti in prepoznavnosti lokalne kulturne dediščine izven Zasavja.

OKVIRNI SEZNAM RAZSTAVNIH PROJEKTOV 2026 – 2030

2026:

- *Slovenske ladje*: razstava o notranji opremi ladij Splošne plovbe, po zamislih Stojana Batiča (v sodelovanju s Pomorskim muzejem Sergeja Mašere Piran, soavtor prof. Boris Beja);
- razstava o osamosvojitvi Slovenije, ob 35. obletnici samostojnosti (v sodelovanju z ZVVS in Združenjem Sever): s to razstavo se zaključuje večletni cikel sodelovanja z obema veteranskima društvoma, katerega namen je predstaviti javnosti dogodke ob osamosvojitvi Slovenije;
- *Zasavje skozi objektiv mojstra Pelikana* (v sodelovanju z Muzejem novejše zgodovine Celje): izbor iz več kot 200 posnetkov Zasavja iz fonda fotografskega ateljeja Pelikan iz Celja;
- *Iz naših depojev*: z razstavo obeležujemo 70 let od selitve muzeja v sedanjo stavbo, poudarek bo na zbirki likovne umetnosti;
- *Zgodovina slovenskega zdravstva*, gostujoča razstava Muzeja novejše in sodobne zgodovine.

2027:

- *Pred rudniki je bilo tu...* : razstava o Zasavju pred začetkom premogovništva (v sodelovanju z Oddelkom za arheologijo in dediščino Fakultete za humanistične študije, Univerza na Primorskem);
- pregledna razstava sodobne umetnosti v Zasavju (v sodelovanju s prof. Borisom Bejo). V okviru priprav na razstavo bi predvideli tudi sredstva za odkup vsaj dveh umetniških del referenčnih avtorjev mlajše generacije iz Zasavja, ki bi dopolnili obstoječo zbirko umetnosti v muzeju.

2028:

- 125. let Delavske godbe Trbovlje: razstava in skozi celo leto dogodki v zvezi z visokim jubilejem trboveljskih godbenikov. Nekatere aktivnosti, ki ne bodo vse na očeh javnosti, se bodo začele že v 2026 (zbiranje in digitalizacija gradiva, priprava publikacije,...);
- pregledna razstava umetniške poti Nikolaja Beera.

2029:

- tematska razstava Zasavje v 80. letih (vsakdanje življenje, kultura in družabno življenje, gospodarstvo,...). Razstava v nekaj »slikah« prikaže vsakdanje življenje v Zasavju v 80. letih 20. stoletja. V toku priprav na razstavo bomo v ZMT lahko tudi preverili, koliko predmetov in ostalega gradiva tega obdobja imamo na terenu, kar bo dobra osnova za oblikovanje strategije pridobivanja novih muzejskih predmetov.
- nova razstava o steklarstvu v Hrastniku, na lokaciji nekdanjih rudniških površin,

2030:

- Naše kolonije: predstavitev gradiva o posameznih delavskih kolonijah v vseh treh občinah (kot rezultat zbiranja gradiva muzeja, društev ali zasebnih zbiralcev).
- priprave na pregledno razstavo ob 80. obletnici muzeja (2031) in druge načrtovane dogodke ob obletnici.

CILJI SKLOPA

- vsebinska zaokrožitev in spremenjena podoba stalne razstave *Srečno... črne doline*, najkasneje do 2031;
- po zgledu stalne postavitve v Trbovljah pripraviti načrte za prenovo stalnih postavitvev v Hrastniku;
- vzpostavitev stalne postavitve rudarske, steklarske in lutkarske dediščine na lokaciji v Hrastniku (v sodelovanju z Občino Hrastnik in KRC Hrastnik);
- vsako leto razstave iz vseh področij delovanja muzejev, razporejene med vse lokacije, na katerih deluje muzej;

- dogovor o nadaljnjih postopkih glede spominske hiše ustanovnega kongresa KPS na Čebinah (večja obnovitvena dela na objektih, prenova razstave z novo vsebinsko zasnovno).

3. 1. 3. Pedagoški in andragoški program, posebne prireditve

ZMT že dolgo ni več zgolj prostor, kjer so razstavljeni predmeti iz preteklosti. Sodobna muzejska stroka muzej že kar nekaj časa dojema kot prostor, ki ni skladišče starin, temveč so predmeti izhodišče za zgodbo, ki ima pomembno sporočilo za ljudi v sedanjosti. Zato je zelo pomembno, da ima muzej dobro zastavljen program pedagoških in andragoških vsebin, ki spremljajo razstavne projekte muzeja, služijo pa tudi promociji pomena dela muzejev in varovanja kulturne dediščine, kot osnovnega poslanstva muzejev.

ZMT bo še nadalje razvijal kvalitetne pedagoške in andragoške programe, ki bodo spremljali tako stalne kot občasne razstave, v muzejskih prostorih in izven njih. Posebej pri vodenjih po mestu in okolici je še veliko prostora za napredek in izboljšanje programov, kar sta v letu 2025 pokazala praznična »špancira« po Trbovljah in Hrastniku, kot tudi Batičeva umetniška tura po Trbovljah. Tudi obstoječo etnološko pot bomo bolje izkoristili.

Pri pedagoških programih se želimo še tesneje povezati s šolami in pritegniti učitelje predmetov, ki se pokrivajo z muzejskimi vsebinami, da nam pomagajo soustvarjati programe. Na ta način bomo še bolj povezali muzejsko delo s ciljno publiko, ki predstavlja največji delež med obiskovalci muzeja in hkrati ključno publiko za pridobitev bodočega občinstva. Pri pedagoških programih se bomo usmerjali tako na dodatne vsebine, ki še obogatijo izkušnjo vsake posamezne razstave, kot tudi na tematske delavnice ki osveščajo mlado publiko o pomenu muzejev, varovanju kulturne dediščine in seznanjajo mlade z različnimi vrstami snovne in nesnovne kulturne dediščine. Predvidene imamo redne sestanke z učitelji pred začetkom novega šolskega leta(»muzejska čajanka«), kjer bomo predstavili program za prihajajoče obdobje in sklepali prve dogovore o sodelovanjih v naslednjem šolskem letu. Razširili bomo ponudbo pedagoških vsebin na gostovanja na šolah v okviru rednih ur in na pomoč pri pripravi gradiva za učne ure. V prenovi stalne razstave in bodoče občasne razstave bomo vključili didaktične koticke za otroke. V zadnjih

letih smo pedagoško dejavnost razširili na predšolsko mladino, na temelju dosedanjih uspešnih praks bomo tovrstne programe, ki zahtevajo poseben pristop, nadgrajevali, v sodelovanju z osebjem v vrtcih.

Andragoški program je namenjen odrasli populaciji, ki zahaja v muzej. Z njim želimo tudi njim ponuditi dodatne vsebine, ki še nadgrajujejo njihovo izkušnjo ob obisku naših zbirk in razstav. Tem vsebinam smo do sedaj namenjali nekoliko manj pozornosti kot pedagoškim vsebinam, deloma zaradi strukture obiskovalcev, ki zahteva več poudarka na vsebinah za otroke in mladino. Osrednji del andragoškega programa bodo ostala srečanja muzejskega parlamenta, ki bodo redni del spremljevalnih aktivnosti vsake občasne razstave. Na teh srečanjih bomo z obiskovalci poglobljali znanje z razstave ali se bolj podrobno posvetili enemu od vidikov, ki ga naslavlja razstava. Izkoriščali bomo možnosti gostovanja raziskovalcev, publicistov in zbiralcev, ki lahko dopolnijo muzejsko izkušnjo obiskovalcev. Pri vsakem projektu bomo proučili možnosti, da se tudi za odraslo populacijo pripravijo delavniške vsebine, kot je bilo to v 2025 uspešno storjeno ob pregledni razstavi kiparja Stojana Batiča (delavnica oblikovanja skulptur iz gline, v povezavi s studijem Fina glina).

Skozi leto se zvrsti več dogodkov, ki jih v muzeju posebej zaznamujemo. Te dneve bomo izkoristili za promocijo vsebin in dela muzeja ter pomena kulturne dediščine. Gre za dogodke in akcije, ki potekajo v okviru stanovskega združenja, občinskih prireditev ali širših akcij s področja promocije kulturnih vsebin. Med njimi bi omenili:

- * kulturni praznik (8. februar): prost vstop

- * Kulturni bazar v Ljubljani

- * 15. maj, dan družin

- * 18. maj, mednarodni muzejski dan

- * Poletna muzejska noč (tretja sobota v juniju)

- * Dneve evropske kulturne dediščine (zadnji teden septembra): vsakoletna nacionalna tema

- * 27. september, svetovni dan turizma;

* Z igro do dediščine ob Tednu otroka (prvi teden oktobra, vključitev v akcijo Skupnost muzejev Slovenije)

* 3. december, Ta veseli dan kulture

Ob vsakem od teh dnevvov bomo pripravili dan odprtih vrat, ko bo vstop v muzej prost, poleg tega pa poseben program. Kraji izvedbe teh dejavnosti bodo krožili med posameznimi objekti, v katerih domujejo muzejske zbirke.

Poleg tega bomo sodelovali na prireditvah v organizaciji občin (Špilplc v Trbovljah, Hrastkov festival v Hrastniku, Noč knjige v Knjižnici Toneta Seliškarja v Trbovljah, festival Speculum Artium), na katerih bomo predstavljali naše muzejske vsebine in programe.

Od pomembnejših obletnic v prihajajočem obdobju gre izpostaviti 125. obletnico obstoja Delavske godbe Trbovlje in pomemben jubilej samega muzeja, ki bo leta 2031 praznoval 80. obletnico obstoja. Obema obletnicama bomo posvetili posebno pozornost, v sodelovanju z godbenim društvom in Občino Trbovlje.

CILJI SKLOPA:

- nadaljnji razvoj pedagoških programov in njihovo posodabljanje,
- vsebine za otroke kot del vsake občasne razstave (poudarek na aktivnostih, ki ne zahtevajo uporabe naprav z zasloni),
- več obiskov šol izven matične regije,
- vključevanje učiteljev v pripravo pedagoških programov, tudi izdelava specifičnih programov glede na potrebe določene šolske skupine,
- ponovna obuditev skupine mladih raziskovalcev,
- nadaljnji razvoj andragoškega programa, z muzejskim parlamentom kot temeljno enoto in dodajanje delavnic tudi za odrasle (ko je to smiselno in izvedljivo),
- vključitev pedagoških in andragoških vsebin pri projektu *Časovnega stroja Zasavja* (vsaj nakazati možnosti, če ne že vključitev v praksi),
- sodelovanje na čim več prireditvah in akcijah, ki promovirajo poslanstvo muzeja in pomen kulturne dediščine.

3. 1. 4. Publicistična in knjižnična dejavnost

Publikacije, ki jih izdaja ZMT so eden od načinov zagotavljanja dostopnosti javnosti do zbirk muzeja, so končni rezultat znanstvene obdelave gradiva, njihova prodaja pa prinaša muzeju dodaten vir zaslužka. Slednje sicer trenutno ne predstavlja večje postavke med prihodki, vendar to ne pomeni, da si ne prizadevamo da so naše publikacije zanimive za bralstvo. Vsako od občasnih razstav je že do sedaj imela spremljajočo publikacijo, kar ohranjamo tudi v naslednjem obdobju. Delo urejanja publikacije in strošek njene izdaje bosta vedno vključena v delovni načrt in stroškovnik posameznega projekta. Publikacije k razstavam, ki obdelujejo posamezne teme iz preteklosti regije niso samo del spremljevalnega programa razstav, so osnova za ustvarjanje večjih monografij, ki jih muzej periodično izdaja.

Monografske publikacije se bodo izdajale, ko se oblikujejo večji zaključeni tematski sklopi obdelave gradiva. V prihajajočem obdobju lahko na podlagi dosedanjih tematskih sklopov (trgovina, sindikalni turizem, vodovod, obrt,...) oblikujemo monografijo na temo vsakdanjega življenja v Zasavju ob koncu 20. stoletja. Prav tako bomo z monografijami obeležili pomembne obletnice Delavske godbe Trbovelj in nenazadnje tudi lastne ustanove, ki 2031 praznuje 80. obletnico ustanovitve. Del založniškega programa bo izdaja virov za zgodovino Zasavja, kjer bomo koristili tako lastne zbirke, kot rezultate sodelovanj z zainteresiranimi skupinami in posamezniki iz Zasavja, ki imajo pri sebi za naša področja zanimivo gradivo. Proučili bomo tudi vse možnosti za digitalno objavo publikacij.

Knjižnica ZMT je namenjena tako zaposlenim kot zainteresirani javnosti. Zaradi majhnega števila zaposlenih nimamo posebno zaposlenega knjižničarja, za knjižnični fond skrbi za to zadolženi zaposleni. Za knjižnico bomo izdelali osvežen seznam fonda, za knjižnico zadolženi sodelavec bo ob letnem načrtu dela predložil predlog za dopolnjevanje knjižničnega fonda z novimi izdajami, pri čemer bo poudarek na literaturi, ki zaposlenim pomaga pri opravljanju njihovega dela na zbirkah muzeja in pri komunikaciji z obiskovalci. ZMT si bo, kot že do sedaj, prizadeval, da v svoji knjižnici hrani dela zasavskih študentov

in raziskovalcev, ki so se posvečali temam s področja, ki jih pokriva muzej. Pri tem se bo usklajeval s Knjižnico Toneta Seliškarja Trbovlje, da ne pride do podvajanja izvodov.

CILJI SKLOPA:

- izdaja publikacij (brošure, katalogi, zloženke) ob vsaki občasni razstavi,
- izdaja monografije zaključenega tematskega sklopa (vsakdanje življenje v Zasavju) in pomembnih obletnicah (2028 – Delavska godba Trbovlje). Do leta 2031, ob 80. obletnici ZMT, monografija o muzeju, z osveženim popisom zbirk muzeja.
- proučitev možnosti za serijsko izdajanje virov za kulturno dediščino Zasavja,
- osvežen popis knjižničnega fonda in pripravljena strategija nadaljnjih nakupov publikacij,
- dopolnjevanje zbirke študentskih in znanstvenih del Zasavčanov, ki se vežejo na tematsko področje muzeja.

3. 1. 5. Sodelovanje z drugimi muzeji, institucijami in mednarodni projekti

ZMT ima za sabo nekaj uspešnih sodelovanj z muzeji iz drugih krajev po Sloveniji. Kot član Skupnosti muzejev Slovenije in del javne muzejske mreže, je dobro povezan s sorodnimi institucijami, s katerimi stopa v sodelovanja pri posameznih projektih. Tudi v prihajajočem obdobju bomo ohranili tovrstne stike in z njihovo pomočjo poskušali še obogatiti program, saj na ta način lahko z omejenimi kadrovskimi in finančnimi viri vsi vključeni muzeji svojemu občinstvu ponudijo še nekaj več. Muzej bo izkoristil povezave tako za izmenjavo razstav, s pomočjo katere bo predstavljal zanimive teme iz Zasavja v drugih krajih po Sloveniji, v Zasavje pa bo pripeljal razstavne projekte drugih muzejev, ki se ali navezujejo na za Zasavje aktualne tematike ali prinašajo v Zasavje za tukajšnjo publiko zanimive tematike. Pri tem se bomo poslužili novega programa Ministrstva za kulturo, ki podpira kroženje kulturnih projektov med različnimi kraji. Prav tako bomo v razstavnih ali obrazstavnih programih vključevali strokovnjake iz univerz ali raziskovalnih institucij, ki delujejo na področjih, ki jih pokriva muzej. Tudi na ta način bomo podpirali promocijo znanosti med splošno publiko.

Poleg povezovanja znotraj stroke je pomembno tudi sodelovanje na lokalni ravni, tako z ostalimi javnimi zavodi, kot z društvi in zainteresiranimi posamezniki. ZMT se pri svojih aktivnostih že sedaj povezuje s sorodnimi zavodi (DDT in knjižnica), s knjižnico načrtujemo v naslednjem obdobju skupne prireditve in sodelovanje z njihovo domoznansko skupino. S temami s področja digitalizacije kulturne dediščine se lahko uspešno povezujemo z novomedijskimi programi DDT in festivalom Speculum Artium, možno je tudi sodelovanje pri tehničnih vidikih izvedbe projekta *Časovni stroj Zasavja*. V vseh občinah bomo navezali stike z lokalnimi koordinatorji turizma, da postane muzejska dejavnost bolje zastopana v turistični ponudbi regije.

Evropski projekti so priložnost ne le za zagotovitev dodatnih sredstev iz naslova kohezije, temveč tudi okno v svet za muzej, kot je ZMT. Omogoča mu, da se s svojimi temami in zbirkami vključi v širši kontekst zgodovinskega razvoja regije in Evrope (kjer ima Zasavje, s svojo rudarsko preteklostjo in vplivom na razvoj širšega območja, vsekakor mesto). Ustvarja možnosti za povezave z muzeji, raziskovalci in drugimi strokovnjaki izven meja Slovenije, prenos dobrih praks na lokalno raven in možnosti primerjave dela z drugimi okolji. S pomočjo programov EU se lahko podpre tudi posodabljanje infrastrukture muzeja.

CILJI SKLOPA:

- vsako leto vsaj ena gostujoča razstava ali razstav pripravljena v sodelovanju z drugimi institucijami,
- vsaj 2 gostovanji lastnih razstav na drugih prizoriščih,
- poglobitev sodelovanja z drugimi javnimi zavodi v občinah, povezovanja na področju društvenih dejavnosti in turizma,
- vsako leto vsaj 1 prijava na ustrezne razpise za kohezijske projekte (primarni programi: Horizont, Ustvarjalna Evropa, Erasmus+), kot partnerji v projektu,

3. 2. Organizacijski in finančni cilji

Cilji na področju organizacijske strukture muzeja in njegovega financiranja se prepletajo, saj organizacija dela pomembno vpliva na stroške delovanja muzeja, razpoložljiva sredstva pa na kadrovske politiko in način dela v zavodu. Kolektiv trenutno šteje 6 članov, kar želimo ohraniti tudi v naslednjem obdobju, da bi lahko dosegli cilje, zastavljene s tem strateškim načrtom. Ob nespremenjeni kadrovski sestavi lahko osebje muzeja izvaja vse tekoče naloge in se posveti tudi nujni prenovi stalnih razstav, kot tudi intenzivni digitalizaciji predmetov kulturne dediščine in njene predstavitvi v javnosti. Zato je organizacijsko, kot tudi finančno, potrebno v čim krajšem času rešiti vprašanje dolgoročne perspektive zaposlitve četrtega kustosa, ki bo strokovno koordiniral prenovu stalnih zbirk in z njimi povezanih programov za otroke, mladino in odrasle. Prav tako bo ta oseba sodelovala pri izpolnjevanju ciljev dolgoročnega projekta *Časovni stroj Zasavja*. Za uspešno modernizacijo muzeja je tako nujno, da se to dodatno delovno mesto trajno ohrani. Prav tako bo potrebno rešiti vprašanje tehnične podpore v muzeju, saj se prejšnjega tehničnega sodelavca ob njegovi upokojitvi ni nadomestilo. Ker realno za potrebe muzeja ni potrebna zaposlitev za polni delovni čas, predlagamo, da se te potrebe rešuje v sklopu zaposlitve delavca, ki bi pokrival potrebe več ustanov po tehnični podpori in vzdrževanju, kar bi bilo tudi za ustanovitelja bolj racionalno in organizacijsko smiselno.

Strokovne službe (kustodiat, vodstvo muzeja) bodo delovali v osrednji stavbi muzeja v Trbovljah, na drugih lokacijah bo zagotovljena prisotnost strokovnih delavcev, ko bo to potrebno (najava strokovnega vodstva po razstavah) in ko se na drugih lokacijah izvaja program. Takšna organizacija je edina smiselna, saj delo muzeja presega zgolj delo z obiskovalci, za delo z zbirkami in strokovno obdelavo gradiva pa je potrebna infrastruktura (stabilna spletna povezava, knjižnica, depoji,...) na voljo le v osrednji stavbi. So pa tudi ostale lokacije (predvsem muzej in muzejsko stanovanje v Hrastniku) sestavni del muzeja, v katerih se bo izvajal program, pomemben tako za lokalno skupnost kot za turiste. Občina Hrastnik je izrazila željo, da bi v muzeju v Hrastniku deloval stalni informator, ki bi zagotavljal vsakodnevni dostop do muzejskih razstav. Pripravljeni so zagotoviti tako kadrovska kot finančna sredstva za izvajanje te službe. S takšnim načinom sodelovanja se v ZMT strinjamo in ga pozdravljamo, saj nam še izboljšuje pogoje za delovanje. Prav tako bomo v naslednjem obdobju organizacijsko okrepili sodelovanje z vsemi lokalnimi

Turističnimi informacijskimi centri (TIC), da poskrbimo za večjo vključenost muzeja v turistično dejavnost, od načrtovanja strategij do same izvedbe programov.

Pri finančnem poslovanju želimo ohraniti sedanje prilive iz naslova javne službe iz Ministrstva za kulturo RS. Z ministrstva je bilo večkrat izpostavljeno, da smo kar se financiranja tiče dosegli maksimalne deleže, povečanje sredstev je tako mogoče zgolj ob povečanju sredstev z naslova lokalnih skupnosti ali drugih prihodkov. Tako muzej, kot ustanovitelj, sta pozvala vse občine v regiji, da ponovno pristopijo kot soustanoviteljice muzeja, da se muzej tudi v organizacijskem smislu lahko predstavlja kot regijska ustanova. Žal zaenkrat ta prizadevanja (še) niso obrodila sadov, ni pa v moči muzeja, da bi lahko dosegel kakšne premike na tem področju, razen da opozarja na nujnost dogovora na ravni regije. V finančnem smislu bomo tako, kot doslej, tesno sodelovali z ustanoviteljem, Občino Trbovlje in skušali kar najbolje izkoristiti sredstva, ki jih lahko namenijo muzeju. Seveda bomo intenzivno delali na povečanju obiska in čim večji ponudbi programov, kar bo povečalo tudi prihodke. Kot glavni dodatni vir financiranja se bomo oprli na sredstva pridobljena na razpisih, tako slovenskih institucij in fondacij, kot kohezijskih skladov EU. Predvsem za bolj tehnične dele temeljnega razvojnega projekta oddobja, *Časovni stroj Zasavja*, se bodo sredstva pridobivala s prijavi na kohezijske sklade. V okviru teh razpisov so na voljo tudi sredstva za pokrivanje stroškov dela, kar bomo koristili za razbremenitev sredstev lokalnih skupnosti pri zaposlitvi zgoraj omenjenega dodatnega strokovnega sodelavca – kustosa, za plačo katerega bi ta sredstva koristil.

CILJI SKLOPA:

- ohranitev vsaj sedanjega števila zaposlenih v muzeju,
- fleksibilnost organizacije dela, s ciljem uspešne realizacije vseh nalog muzeja,
- v sodelovanju z Občino Hrastnik, zagotoviti stalno prisotnost v muzeju v Hrastniku, za večjo dostopnost zbirk in navezave na cilje občine s področja kulturnega turizma,

- ohranitev sedanjega obsega sredstev iz proračuna Ministrstva za kulturo RS in poskus pridobitve dodatnih, namenskih sredstev, prek letnih projektov ali sodelovanja na javnih razpisih ministrstva,
- vključevanje v projekte sodelovanja med muzeji in drugimi ustanovami v državi, kot tudi v mednarodne projekte, s ciljem pridobivanja izvenproračunskih sredstev za projekte in delovanje muzeja, vključno s kritjem stroškov dela,
- s sodelovanjem v omenjenih povezavah in v soglasju z lokalnimi skupnostmi, popraviti razmerje v financiranju muzeja v prid sredstev, ki jih ne zagotavlja Ministrstvo za kulturo RS, da si na ta način pripravimo izhodišče, ki nam omogoča uspešno pridobivanje dodatnih sredstev s strani ministrstva (dodatne zaposlitve in programska sredstva),
- poslovanje zavoda bo organizacijsko in finančno stabilno, da bo omogočalo muzeju nemoteno izvajanje vsakodnevnih aktivnosti s področja varovanja in predstavitve kulturne dediščine, dodatno pridobljena sredstva pa bodo služila izvajanju dolgoročnih razvojnih programov muzejskega dela.

3. 3. Infrastrukturni cilji

Sprotno vzdrževanje bo potekalo v skladu z letnim načrtom, glede na ugotovljene potrebe. Sredstva, ki jih v ta namen zagotavlja ustanovitelj ali so nam dodeljena v okviru letne pogodbe z ministrstvom, zadostujejo za običajne letne potrebe po vzdrževanju. V izrednih primerih bomo nastalo situacijo razrešili v dogovoru z ustanoviteljem. Pri objektih, ki niso v našem upravljanju bomo sodelovali z njihovimi upravitelji, opozarjali na nujna dela in predlagali izboljšave, ki se jih lahko doseže srednjeročno.

Od večjih investicij, ki bi bile na nepremičninah potrebne v naslednjem obdobju, gre izpostaviti reševanja vprašanja dostopnosti zbirk za osebe z gibalnimi omejitvami, kar bo zahtevalo večja vlaganja, saj muzejski stavbi tako v Trbovljah kot v Hrastniku nista popolnoma dostopni za invalide. Ker smo kot javna ustanova zavezani dostopnosti tudi za osebe z omejitvami, dostop do kulturne dediščine pa je pravica vseh ljudi, bo treba v soglasju z ministrstvom in ustanoviteljico najti najboljši možni način, da se zagotovi dostopnost, najverjetneje s pomočjo gradnje dvigala. Prav tako je potrebno doreči za

katera vlaganja se bomo, skupaj z ustanoviteljico, odločili pri spominski hiši ustanovnega kongresa KPS (Barličeva domačija), ki bo v naslednjih letih potrebovala večjo sanacijo, v prvi vrsti strešne krtine. Te aktivnosti je potrebno uskladiti s programski cilji, ki so predvideni na navedeni lokaciji.

Muzej bo v naslednjem obdobju moral razrešiti vprašanja depojskih površin, ker trenutno zaradi prostorske stiske ne zmoremo prevzemati novih predmetov, iz obdobja po letu 1980. Predviden je natančen pregled obstoječih predmetov v depojih, da se ugotovi, ali vsi predmeti tja tudi dejansko spadajo. To je nujen prvi korak k reševanju problematike depojev, čeprav ne moremo pričakovati, da bomo na ta način pridobili večjo količino prostora. Skupaj z ustanoviteljem, pa tudi ostalimi občinami v regiji, bomo zato pristopili k iskanju možnih rešitev za zagotovitev dodatnih prostorov za depoje, pri čemer se te prostore lahko bodisi odkupi, brezplačno najame (v kolikor gre za stavbe v lasti ustanovitelja ali drugih lokalnih skupnosti) ali za prostore plačuje najemnino (najmanj ugodna rešitev). Digitalizacija dediščine je sicer nujen korak pri postopkih ohranjanja in predstavitve kulturne dediščine, ni pa nadomestilo za prave premete z vrednostjo za širšo družbo, ki jih moramo še vedno hraniti v fizični obliki.

Vedno večjo razsežnost v varovanju kulturne dediščine dobova njena digitalizacija in predstavitev dediščine v digitalnem okolju. Zato bomo dopolnili in nadgradili digitalno infrastrukturo muzeja. Za potrebe prenove stalne razstave, kot tudi digitalizacije zbirk, se bo nakupilo nov skener, standardne in širokokotne projektorje, večje zaslone in dokupilo VR opremo, skupaj z ustrezno programsko opremo. Vse rešitve v digitalnih okoljih (spretna stran, VR vsebine,...) bodo temeljile na odprtokodnih sistemih, ki omogočajo skozi čas menjave ponudnikov in niso vezani na en sam tip programskega okolja. Nabave bodo izpeljane v skladu z razpoložljivim sredstvi in potrebami zavoda. V kolikor obstoječi strežnik ZMTja ne bi zadostoval za hranjenje povečanih digitalnih zbirk, se bo nadgradilo njegove zmogljivosti ali poiskalo možnosti za varno hrambo teh zbirk zunaj ZMTja (vendar v skladu s standardi zaščite, ki jih predpisuje Europeana).

CILJI SKLOPA:

- zagotovitev ustreznih prostorov za raziskovalno in pedagoško delo zaposlenih v muzeju,

- ustrezno vzdrževanje in nadgradnja prostorov, ki so namenjeni obiskovalcem, da omogočajo sodobne muzejske postavitve in spremljevalni program (delavnice, predavanja, pogovori,...),
- v dogovoru z ustanoviteljico doseči dogovor o dolgoročnem razvoju dejavnosti na lokaciji na Čebinah (prenova stavbe hkrati s prenovo muzejske postavitve),
- zagotovitev ustreznih depojskih površin, ki omogočajo nadaljnjo rast in varno hrambo muzejskih zbirk,
- vzdrževanje in nadgradnja digitalne infrastrukture muzeja, ki omogoča predstavitev dediščine tako v muzejskih prostorih kot v virtualnem okolju.

4. MUZEJ 2030

V današnjem svetu, ki ga zaznamuje nenehna družbena dinamika, hitri preobrati in neslutena hitrosti razvoja novih tehnoloških oblik in inovacij, so dolgoročni načrti zelo nehvaležna stvar. Nove tehnologije, ki vplivajo na organizacijo dela in s tem na finančno poslovanje zavoda, se pojavljajo in nadgrajujejo v mesečnih ciklih. Kljub temu je strateški načrt še vedno smiseln, saj daje tako sami ustanovi, kot ustanovitelju in ostali javnosti grob vpogled v smer razvoja muzeja v naslednjih 5 letih. Pri pripravi načrta smo sodelovali tako s kustosi kot zaposlenimi in pogodbeniki, ki opravljajo administrativna in računovodska opravila. Končni izdelek tako daje vpogled v nameravane aktivnosti muzeja v naslednjem obdobju. Hkrati je načrt dovolj fleksibilen, da znotraj posameznih sklopov omogoča sprotno prilagajanje tekoči situaciji. Spreminjale se bodo tehnologije, možne so spremembe v finančnem in kadrovskem okvirju (predvsem ob pridobitvi projektov), ostala pa bo osnovna vizija muzeja, ki ji bomo sledili v naslednjih letih.

Do leta 2030 tako želimo da bo muzej:

- sodobno središče, kjer se bo tako lokalna skupnost kot turisti seznanjali z bogato kulturno dediščino Zasavja,
- ustanova, ki se dejavno povezuje z drugimi javnimi zavodi v vseh treh zasavskih občinah, pri dogodkih, ki pomagajo pri varovanju in vzpodbujajo zavest o pomenu lokalne kulturne dediščine,
- kraj, kjer se pri predstavitvi dediščine prilagodimo ciljni skupini obiskovalcev (šolske skupine, družine, turisti,...),
- kraj, kjer se ustrezno hrani, obdeluje in na ogled postavlja ostanke iz preteklosti,
- imel dovolj zaposlenih za izpolnjevanje vsakodnevnih ciljev, kot uresničevanje dolgoročnih ciljev ohranjanja in predstavljanja lokalne kulturne dediščine,
- ustanova, ki se povezuje v skupne projekte na državni in mednarodni ravni, ki prinašajo korak naprej na strokovnem področju in prinašajo dodatna sredstva v proračun ustanove,

- ustanova z uravnoteženim proračunom, ki zagotavlja zaposlenim strokovno delo po najvišjih standardih muzejske stroke, času primerno opremljene razstavne in konferenčne prostore, ki omogočajo zanimive in nazorne predstavitve kulturne dediščine in zagotavlja primerne prostore za hranjenje predmetov kulturne dediščine,
- muzej, ki smiselno izkorišča pridobitve tehnološkega razvoja za izboljšave na področju hrambe zbirk kulturne dediščine, predstavitve dediščine v javnosti in promocijo delovanja muzeja in pomena kulturne dediščine v javnosti.